

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1894. Första Kammaren. N:o 37.

Lördagen den 5 maj.

Kammaren sammanträdde kl. 11 f. m.

Justerades protokollen för den 28 sistlidne april.

Anställdes jemlikt 65 § riksdagsordningen omröstning öfver följande af statsutskottet i dess memorial n:o 71 föreslagna och af båda kamrarne godkända voteringsproposition.

Den, som vill, att Riksdagen, med bifall till Kongl. Maj:ts derom gjorda framställning, å extra stat för år 1895 anvisar ett anslag af högst 15,000 kronor till inköp ur konstsamlingen å Finspong af sådana föremål hvilkas förvärfvande för statens samlingar kan anses önskvärdt, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har Kongl. Maj:ts ifrågavarande framställning icke af Riksdagen bifallits.

Vid omröstningens slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja—69;

Nej—66.

Sedan protokoll öfver omröstningen blifvit uppsatt, justerat och afsändt till Andra Kammaren, ankom derifrån ett protokollsutdrag, n:o 268, som upplästes och hvaraf inhemtades, att omröstningen derstädes utfallit med 28 ja och 191 nej samt att båda kamrarnes sammanräknade röster befunnits utgöra 97 ja och 257 nej, hvadan beslut i frågan blifvit af Riksdagen fattadt i öfverensstämmelse med nej-propositionen.

Anställes jemlikt 65 § riksdagsordningen omröstning öfver följande af statsutskottet i dess memorial n:o 72 föreslagna och af båda kamrarne godkända voteringsproposition:

Den, som vill, att Riksdagen på det sätt bifaller Kongl. Maj:ts den 17 mars 1894 till Riksdagen afåtna proposition angående förvärfvande för statens räkning af vissa enskilda jernvägar, att Riksdagen

dels bemyndigar fullmäktige i riksgäldskontoret att, på det att Kongl. Maj:t må blifva i tillfälle att i hufvudsaklig öfverensstämmelse med de af den s. k. 1893 års jernvägskomité föreslagna grunder åt staten förvärfva Skåne—Hallands, Mellersta Hallands och Göteborg—Hallands jernvägar, till Kongl. Maj:t, efter ingången af år 1895, på requisition utanordna de medel, som erfordras för gäldande af hvad för jernvägarne skall kontant till jernvägarnes egare utbetalas,

dels ock bemyndigar bemälda fullmäktige att i behörig ordning fullgöra ränteliqvider och afbetalningar å det i Skåne—Hallands jernväg intecknade obligationslån, som kommer att af staten öfvertagas, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har Kongl. Maj:ts ofvan omförmälda proposition icke vunnit Riksdagens bifall.

Vid omröstningens slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja—80;

Nej—52.

Sedan protokoll öfver omröstningen blifvit uppsatt, justerad och afsändt till Andra Kammaren, ankom derifrån ett protokollsutdrag, n:o 269, som upplästes och hvaraf inhemtades, att omröstningen derstädes utfallit med 88 ja och 130 nej, samt att båda kamrarnes sammanräknade röster befunnits utgöra 168 ja och 182 nej, hvadan beslut i frågan blifvit af Riksdagen fattadt i öfverensstämmelse med nej-propositionen.

Herr Treffenberg erhöll på begäran ordet och yttrade: Jag anhåller att få till protokollet antecknadt, att jag röstat *för* inköp af vestkustbanan.

Herr talmannen yttrade: Jag anhåller att få tillkännagifva, att tio biljetter till studentcorpsens värfest, som firas i afton, kommit

mig tillhanda, och hemställer jag, att dessa biljetter få disponeras på det sätt, att de, som deraf önska begagna sig, anteckna sig före klockan 1 i kammarens kansli och att, i händelse flere än 10 anteckna sig, lottning mellan de antecknade må ega rum.

Vidare yttrade herr talmannen: Då tveksamhet lärers förefinnas, huruvida vårfesten är i Upsala eller i Stockholm, får jag meddela, att vårfesten eger rum i Upsala.

Anmälades och bordlades

statsutskottets memorial:

n:o 35 i anledning af Kongl. Maj:ts remiss med öfverlemnande af förteckning öfver de för statsverkets räkning utarrenderade egendommar m. m.; och

n:o 36, i anledning af Kongl. Maj:ts remiss med öfverlemnande af uppgifter rörande värdet af vissa statsverkets tillgångar vid 1892 års slut;

sammansatta stats- och bankoutskottets utlåtanden och memorial:

n:o 8, angående skyldighet för embets- och tjenstemän att i vissa fall anlita riksbanken m. m.;

n:o 9, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om utredning och förslag i syfte af landtränteriernas indragning; samt

n:o 10, angående anvisande af ersättning till utskottets kansli;

sammansatta stats- och lagutskottets memorial n:o 5, angående anvisande af ersättning åt utskottets sekreterare;

lagutskottets utlåtande n:o 70, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändrad lydelse af vissa paragrafer i grufvestadgan den 16 maj 1884; äfvensom

Första Kammarens tillfälliga utskotts utlåtanden:

n:o 11, angående herr Treffenbergs motion n:o 26 om revision af skogslagstiftningen m. m.; och

n:o 12, i anledning af väckt motion om utsträckt rätt för sterbhusdelegare och testamentstagare att erhålla gemensam expedition i lagfartsärende.

Upplästes och godkändes statsutskottets förslag till Riksdagens skrivelser till Konungen:

n:o 74, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående förskjutande af den väguppskattningsnämnderna tillkommande ersättning m. m.;

n:o 75, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående beredande af ökadt utrymme för tekniska skolan i Stockholm m. m.;

n:o 77, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående upplåtelse till Jemtlands fältjägareregementets mötesplats af mark tillhörig f. d. militärbostället Kungsgården N:o 1 i Jemtlands län;

n:o 78, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående upplåtelse af rätt till bearbetande af apatitförekomster; samt

n:o 79, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående upplåtelse af jord från Alnarps kungsgård underlydande gatehusen n:is 12, 13 och 14 Lomma i Lomma församling af Malmöhus län.

*Ifrågasatta
reformer i
afseende på
folkskole-
inspektionen.*

Föredrogs å nyo Första Kammarens tillfälliga utskotts den 1 och 2 i denna månad bordlagda utlåtande n:o 8, i anledning af väckta motioner om skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om vissa reformer i afseende å folkskoleinspektionen.

Herr statsrådet Gilljam: Jag hade väntat mig, att någon af reservanterna först skulle yttra sig, men då så icke skett, begär jag genast ordet.

I första ögonblicket skulle man kunna tycka, att jag icke har mycken anledning att yttra mig i denna fråga här i kammaren, då jag icke gjort det i den Andra Kammaren, der motioner i ämnet blifvit väckta, och behandling af ärendet skett genom ett tillfälligt utskott. Det är också en särskild anledning, hvarför jag icke yttrade mig der utan i stället måste begagna tillfället här för att göra de erinringar, jag anser i frågan böra göras. Ärendet förekom i Andra Kammaren omedelbart efter en gemensam votering och genast sedan denna voterings utgång här i kammaren blifvit tillkännagifven, gick jag in i Andra Kammaren, men fann till min öfverraskning frågan der redan afgjord, utan att en enda ledamot af kammaren funnit skäl att yttra sig i denna icke alldeles ovigtiga fråga. Då det är synnerligen svårt för Kongl. Maj:t att till utredning och förslags afgifvande upptaga frågor, der icke tillräckligt tydligt angifvits, hvad Riksdagen önskar, vill jag begagna detta tillfälle att tillkännagifva mina åsikter dels för att möjligen här framkalla några bestämda uttalanden dels för att i mitt anförande, som ju blir tillgängligt i kammarens protokoll, lemna hvar och en i ämnet intresserad nödigt material för granskning och gendrifvande af dessa mina åsikter.

Jag vill då först yttra mig om inspektörernas antal. Den röda tråd, såsom det heter, hvilken genomgår Andra Kammarens utskotts framställning är detta, att folkskoleinspektörernas antal bör väsentligen minskas. För min del tror jag visserligen, att för en verksam och omsorgsfull inspektion erfordras det antal af 49 inspek-

törer som nu finnes, eller lät mig hellre säga 50. Men jag vill tills vidare ställa mig på Andra Kammarens utskotts ståndpunkt och säger sålunda, att vi böra låta oss angeläget vara att minska inspektörernas antal. I detta afseende kan jag anmärka, att då frågan om förordnande af folkskoleinspektörer för nuvarande period 1892 förbereddes, skref jag till vederbörande biskopar och anmodade dem se till, huruvida genom lämpliga anordningar af inspektionsdistrikten någon inskränkning af inspektörernas antal kunde ske. Att denna skrivelse icke var alldeles gagnlös, synes af den omständigheten, att för närvarande icke mindre än 10 å 11 personer af 50 utslutande sysselsätta sig med folkskoleinspektionen och detta är ju icke någon liten procent af hela antalet. Det är naturligtvis på denna väg man skall kunna nå det eftersträfvade målet att minska inspektörernas antal. Jag sade, att jag skall försöka ställa mig på utskottets ståndpunkt och dervid antaga möjligheten af att nedsätta inspektörernas antal från 50 till hälften eller 25, helt visst ändock en mindre nedsättning, än utskottet tänkt sig. Låt oss se, huru saken då kommer att te sig. Vi hafva här i Sverige 11,000 folkskolor, som skola utgöra föremål för inspektion, men för att få så mycket lättare siffror att röra mig med, sätter jag ned antalet till 10,000. Om jag tänker mig detta antal folkskolor fördelade på 25 inspektörer, får hvar och en af dessa 400 på sin lott. Antalet läsdagar i en folkskola är $6 \times 34\frac{1}{2}$, eller veckornas antal, d. v. s. något öfver 200. Om sålunda en inspektör från läsårets början till dess slut sysselsätter sig med inspektion, så kan han icke komma till hvarje inom sitt område belägen skola mer än en gång hvartannat år, och det kan man ju säga är ett minimum af verksam inspektion och helt visst mycket mindre än hvad Andra Kammarens utskott ansett önskvärdt. Jag åberopar i det hänseendet, hvad utskottet särskildt anfört från diskussionerna i frågan i båda kamrarna vid 1890 års riksdag. Klart är ock, att till en verksam inspektion hör, att inspektören, så vidt möjligt, besöker alla skolor inom sitt område, ty han bör ju underkasta både folkskolehus och materiel behörig granskning, skaffa sig någon kännedom om lärjungarne samt se till, huru lärarne sköta dessa och framför allt bereda lärarne tillfälle att rådgöra med honom om allehanda frågor som tränga sig på dem. Jag upprepar därför, att å ena sidan 25 inspektörer är mer än hvad Andra Kammarens utskott tänkt sig, men att å andra sidan detta antal icke kan åstadkomma en så verksam inspektion som samma utskott tvifvelsutän ansett behöflig.

Jag öfvergår derefter till frågan, hvilka personer böra utses till folkskoleinspektörer, en fråga, som särskildt synes hafva intresserat motionärerna. Äfven i det fallet är det omnämnda utskottets utlåtande obestämdt. Der talas om, att det icke är lämpligt att förordna personer med ordinarie befattningar till inspektörer, ty derigenom lede den ordinarie tjensten, under det inspektören sköter sitt uppdrag och en vikarie uppehåller hans egentliga tjänst. Det vore därför icke heller lämpligt att till inspektörer företrädesvis, såsom hittills, utse präster, seminarielärare eller elementarlärare.

*Ifrågasatta
reformer i
afseende på
folkskole-
inspektionen.
(Forts.)*

*Ifrågasatta
reformer i
afseende på
folkskole-
inspektionen.*
(Forts.)

Jag frågar då, mina herrar, hvart skall Kongl. Maj:t vända sig för att få lämpliga folkskoleinspektörer? En folkskoleinspektör bör vara en duglig, insigtsfull och till mogen ålder kommen man. Men sådant folk brukar vid den tiden hafva en ordinarie anställning och sin gifna uppgift för lifvet. Tror någon, att man kan få sådana personer att helt och hållet lemna sina ordinarie anställningar för att antaga ett tillfälligt uppdrag med måttlig löneinkomst och ingen pensionsrätt? Jag tror det icke. En ärligen återkommande partiel tjenstledighet är sannerligen icke heller att rekommendera; den är alltid att betrakta såsom en nödfallsutväg. Har därför under föregående tider det hufvudsakligen varit personer med ordinarie anställning, som användts såsom folkskoleinspektörer, beror det helt enkelt på en ekonomisk nödvändighet. Man kan nemligen icke bjuda de fördelar, som behövas för att kunna förmå lämpliga personer att välja folkskoleinspektionen till sin lefnadsuppgift. Ett och annat undantagsfall härutinnan bevisar ingenting. Hvad sedan prester, seminarielärare och elementarlärare beträffar, har verkligen Kongl. Maj:t hittills ansett sig just inom dessa grupper lättast kunna träffa personer, som både på grund af sin bildning, sina intressen och beskaffenheten af deras eget kall skulle vara särdeles egnade att lätt nog kunna sätta sig in i folkskolans verksamhet, äfven om de icke personligen och omedelbart utöfvade eller utöfvat folkskolelärarens kall. Särskildt hvad beträffar seminarielärarne synes det mig ligga i öppen dag, att det är af synnerlig nytta för dem att vid sidan af sin lärareverksamhet vid seminariet tillika stå i liflig förbindelse med folkskolan för att se, huru den bildning, som meddelats folkskolelärarne på seminarierna, verkar vid folkskolan, och jag kan i det fallet åberopa ett yttrande af förre statsrådet Carlson, att åtminstone hvarje seminarierektor borde tillika vara folkskoleinspektör, ehuru naturligtvis med ett litet distrikt.

Om jag antager att i Andra Kammarens utskotts utlåtande skulle ligga företrädesvis den tanken, att folkskolelärare borde i första hand användas såsom folkskoleinspektörer, så vill jag nämna, att Kongl. Maj:t verkligen har använt sådana — vi hafva nu en f. d. folkskolelärare och en ännu i tjänst varande — och i vissa fall kunna de nog vara lämpliga, men icke vill jag dermed säga, att just de äro utrustade med de förutsättningar och den personliga auktoritet, som behövas gent mot lärare, skolråd och församlingar. Det kommer äfven en annan omständighet till här. Dessa folkskolelärare äro ordinarie lärare i församlingarna, och hvem säger mig, att en församling är belåten med att förlora kanske sin bästa folkskolelärare, för att han skall blifva folkskoleinspektör? Hans läraretjänst skulle komma att under åratals skötas genom vikarier som stanna så länge det passar dem, men hvilka, så snart de få ordinarie plats, naturligtvis genast lemna vikariatet. Dessutom när en folkskolelärare har varit folkskoleinspektör, jag antager t. ex. i 12 år, ty minst 2 perioder behöfver han för att blifva fullständigt bekant med sitt område och van vid fullgörandet af de skyldigheter, som inspektörskallet ålägger honom, så är han icke lämplig att åter träda in såsom praktisk folkskolelärare, likasom det å andra

sidan torde vara högst få personer, som kunna stå ut mer än 18 à 20 år att uteslutande sysselsätta sig med det arbete, som tillhör en folkskoleinspektör; arbetet blir för tröttande och för pressande.

Jag skall slutligen yttra mig något om kostnaderna. Det är, såsom herrarn väl veta, af stor betydelse, när Kongl. Maj:t skall utreda ett ärende, att kunna besvara frågan: hvad kostar det? Äfven i det afseendet har icke Kongl. Maj:t af den i Andra Kammaren gjorda utredningen fått tillräcklig ledning. Derom yttras utan vidare att den förordade anordningen, på sätt man tänkt sig, ej skulle medföra ökade kostnader. De penningar som vore anvisade skulle räcka fullkomligt väl till, blott man beslöte sig för en lämpligare fördelning. Jag är icke alldeles utan material för att försöka lägga fram för herrarna, huru ungefär, efter min åsigt, kostnadsfrågan ställer sig, och jag ber särskildt, att herrar reservanter i denna kammare äro goda och beakta detta. Jag har för år 1892 kunnat se hvad 7 folkskoleinspektörer, som uteslutande egnat sig åt inspektionsuppdraget — således just sådana, som det ifrågasvarande utskottet önskar — kostat. I medeltal hafva resekostnaderna för hvar och en af dessa uppgått till något mer än 1,206 kronor pr år, dagtraktamentena till något mer än 925 kronor, tillsammans till 2,132 kronor. Dessa 7 inspektörer hafva i medeltal haft 332 skolor under sin inspektion, men enligt mitt i början gjorda antagande skulle hvarje inspektör få 400. På grund häraf torde därför rese- och traktamentsersättningen böra höjas till ungefär 2,500 kr. Den lön, eller det arfvode, som man måste gifva personer, som uteslutande egna sig åt denna mödosamma och ansvarsfulla sak, bör efter mitt förmenande icke beräknas lägre än 3,000 kr., d. v. s. hvarje inspektör skulle kosta 5,500 kr., och kostnaden för 25 inspektörer skulle således blifva 137,500 kr. Men jag skall äfven i detta fall söka så mycket som möjligt ställa mig på Andra Kammarens utskotts ståndpunkt och säga: vi må reducera dagtraktaments- och resekostnadsersättningen till 2,000 kr. och lönen till 2,500 kr. Då går hela kostnaden upp till 112,500 kr. När jag sålunda på båda hållen räknar lägre än hvad man efter min åsigt bör göra, kommer man dock till en ökning af kostnaderna, som belöper sig till 17,500 kronor utöfver det nuvarande anslaget. Af hvad jag nu yttrat torde tillräckligt framgå, att jag instämmer i Första Kammarens tillfälliga utskotts hemställan, men jag vill icke i det afseendet göra något yrkande. Jag har blott önskat anföra några synpunkter, som böra tagas i betraktande, då Riksdagen står beredd att sända en skrivelse i ämnet till Kongl. Maj:t.

Herr Pettersson, Carl: När denna fråga för 4 år sedan var före i Riksdagen, gjordes flera anmärkningar emot inspektionen i dess dåvarande skick, hvilka anmärkningar kunna läsas i Andra Kammarens dåvarande tillfälliga utskotts utlåtande. Af dessa anmärkningar anser jag, för min del, tvänne vara befogade. Det yttrades nemligen i bemälda utlåtande, att inspektörerna »reste för mycket och gjorde för korta uppehåll på hvarje ställe», hvilket hade till följd stora utgifter utan motsvarande resultat. Jag tror

*Ifrågasatta
reformer i
afseende på
folkskole-
inspektionen.
(Forts.)*

*Ifrågasatta
reformer i
afseende på
folkskole-
inspektionen.*
(Forts.)

att man härmed har träffat den innersta grunden till de anmärkningar, som äro gjorda emot inspektionen, i dess närvarande skick. De äro, om vi skilja dem åt, dels att dessa personer resa för mycket och dels att de göra för korta uppehåll på hvarje ställe, hvarigenom de förhindras att taga den noggranna kännedom om skolor och församlingar, hvilket de behöfva för utfölvande af sitt viktiga kall.

Nu veta vi, af hvad herr statsrådet Giljam nyss yttrade, huru Andra Kammaren tänkt sig, att denna fråga skulle lösas. Denna Kammarens tillfälliga utskott har icke velat vara med om detta Andra Kammarens beslut, utan tillstyrkt Första Kammaren, att icke biträda detsamma. Emot detta hafva jag och herr Säwe afgifvit en reservation, genom hvars antagande vi föreställa oss, att det icke vidare skulle finnas några skäl för dessa två anmärkningar. Ty reservationen går ut på att Kongl. Maj:t täcktes vidtagna åtgärder för att till folkskoleinspektörer i allmänhet förordnas personer, som kunna odeladt egna sin tid åt detta sitt kall under vissa längre sammanhängande perioder af året.

Lika litet som utskottet hafva vi önskat att ecklesiastikministern skulle vara bunden i afseende på de personer, som han utser till folkskoleinspektörer, utan att han skulle kunna taga dem ifrån hvad håll som helst, vare sig prester, seminarielärare eller elementarlärare eller också folkskolelärare. Det är blott det vi önskat, att de personer, som utses, måtte kunna odeladt egna sig åt detta kall under en längre tid af året. Derigenom skulle de två nyss nämnda anmärkningarne förfalla, dels att inspektörerna reste för mycket och dels att de göra för korta uppehåll på hvarje ställe. Det är ju naturligt, att då en person är bunden af ett visst embete, måste han sorgfälligt sköta det. Men nu hafva våra folkskoleinspektörer i allmänhet två embeten att sköta, och intetdera böra väl »sitta emellan». Hafva de då ingen ställföreträdare i sitt ordinarie embete, måste de skynda från sina inspektioner att fullgöra sina egentliga embetsalliganden. Derigenom kommer inspektören att resa för mycket, och detta gör att han icke får den noggranna kännedom om förhållandena, som kräfves af honom såsom inspektör. Sådant tror jag det allmänna förhållandet vara med inspektionen i dess närvarande skick; men är det så, borde en ändring ske. Lika med utskottet håller jag emellertid före, att det finnes åtskilliga af inspektörerna, på hvilka detta icke kan tillämpas, t. ex. på seminariektorer och seminarielärare. Det är också obestriddigt, att desse ega de bästa förutsättningar att sköta folkskoleinspektörsbefattningar; men det torde icke vara så lätt att gifva dem som andra, t. ex. kyrkoherdar, den längre tjenstledighet, som reservationen åsyftar. Derföre framställer denna heller icke en ovilkorlig fordran, utan säger blott »i allmänhet».

Enligt mitt förmenande skulle derföre udden af de anmärkningar, som äro gjorda mot inspektionen i dess nuvarande skick, i väsentlig mån brytas, om en ändring kunde företagas i den riktning, som vi reseranter föreslagit.

På denna grund, herr talman, ber jag att få yrka bifall till reservationen.

Herr Wennerberg: En utaf motionärerna, herr Kihlberg, önskar, »att Riksdagen må i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, det Kongl. Maj:t täcktes taga i öfvervägande, hvilka åtgärder böra vidtagas för åstadkommande af en mera verksam och tillfredsställande inspektion öfver folkundervisningen». Om Andra Kammaren hade bifallit denna motion och Första Kammaren instämt deri, och önskat en sådan skrifvelse, skulle jag på det varmaste förordat densamma. Det slut, till hvilket Andra Kammaren kommit, har på ett grundligt sätt af departementschefen analyserats, och det är icke ett sådant, som jag vill tillstyrka Första Kammaren att gå in på. — Följaktligen står det slut, hvartill Första Kammarens tillfälliga utskott i detta afseende kommit, helt nära min egen önskan. Men, mina herrar, *en* mening har härvid uttalats, icke blott genom motionerna utan redan länge och temligen allmänt inom landet, och det är, att den inspektion, vi hafva, icke är tillfredsställande.

Vi veta sjelfva, att vi kunna vara stolta öfver den utveckling, vår folkskoleundervisning under de senaste årtiondena tagit. Detta åter är och har varit i hög grad beroende på den förträffliga verksamhet, som våra folkskoleseminarier ådagalagdt. Antalet af de lärare, som nu arbeta i folkskoleundervisningens tjänst är ganska stort, äfven af sådana, som äro fullt dugliga och i pedagogiskt afseende väl utrustade. — Men icke alla kunna vara det — någonting, som tillhör hvarje institution.

Under det att seminarierna utvecklats till en verksamhet, som, jag vågar påstå, är värd allt beröm, och i och med det våra folkskolelärare utvecklats till en punkt, synnerligast i pedagogiskt afseende, som är anmärkningsvärd och icke bör i tysthet förbigås, så har inspektionen stått kvar på samma ståndpunkt, som den ifrån början stod. Den öfverlemnades då till största delen af presterskapet, och vi kunna icke vara detta presterskap nog tacksamma för att det så villigt och med så mycken kraft tog hand om denna viktiga angelägenhet. Ännu i dag kvarståp rester, numera förstärkta af dugliga lärare såväl ifrån seminarierna, som från elementarskolorna, och fullgöra denna inspektion. Men numera är det icke ovanligt att finna, att, i rent pedagogiskt afseende och oaktadt den allra bästa vilja, presterna och äfven någon gång elementarskolelärarne stå på en lägre punkt i afseende å pedagogisk insigt och duglighet än folkskolelärarne. Jag har sjelf varit närvarande då en mycket aktningvärd prestman och inspektör rättade en folkskolelärare i ett pedagogiskt fall, men gjorde det alldeles galeit. Folkskoleläraren visade då, huru det *borde* gå till, så som han hade lärt af sina lärare vid seminarium, och hans åsigt var i pedagogiskt afseende inspektörens icke obetydligt öfverlägsen.

Då vi nu hört ifrån statsrådsbänken, hvilka kostnader det skulle blifva, om man endast använde personer, som helt och hållet egnade sig åt inspektionskallet och tillika hvilken klen garanti det skulle finnas för att sådana personer, om de vore dugliga och innehade det sociala anseende, som behöfdes, skulle kunna erhållas till den mängd, som erfordras, så *måste* man hitta på ett annat sätt,

*Ifrågasatta
reformer i
afseende på
folkskole-
inspektionen.*
(Forts.)

*Ifrågasatta
reformer i
afseende på
folkskole-
inspektionen.*
(Forts.)

hvarigenom såväl kostnaderna som sjelfva inspektionen skulle kunna inskränkas.

För några riksdagar sedan framlade jag, med Kongl. Maj:ts tillåtelse, ett sådant förslag, men det lyckades icke vinna Riksdagens bifall. Man var rädd för en ny embetsman med så grann titel som öfverinspektör, och förslaget föll. Men jag ser i de motioner, som äro framlagda, att behovet af en kraftigare inspektion är nödvändigt, men äfven att detta behof icke kan tillfredsställas på det föreslagna sättet, enär staten icke har råd att hålla en massa personer, med sådana löner som erfordras, om de skola vara så kvalificerade, som nödigt är för att fullgöra hvad som kräfves i afseende på inspektionens duglighet. Med en sådan öfverinspektör som då ifrågasattes, kunde man deremot få både en större enhet inom hela inspektionsväsendet och derjemte en betydande minskning af onödiga inspektioner vid skolor, der allt går väl, hvarigenom man i stället finge tillfälle att utöfva en mer ifrig och noggrann inspektion på sådana ställen, der vederbörande skolråd och lärare somnat in och mera skada folkskolan än gagna den. Detta vore ju en möjlighet och denna möjlighet har icke heller under diskussionen förnekats.

Af hvad jag sagt finner man lätt, att jag står på samma fundament, som departementschefen, men jag skiljer mig måhända från honom, hvilket jag dock icke tror, deruti, att en bättre inspektion än den vi hafva är nödvändig, och vi kunna dertill få dugliga personer, Gud ske lof, ännu i dag från presterna, från elementarskolelärarne och från seminarielärarne, hvarigenom kostnaderna göras mindre och tillika förskaffas åt inspektionen dugligt och godt folk. Ty, såsom det nu går, är den utan sammanhållning, utan ordnad enighet. Departementschefen, om icke sakerna förändrat sig alltför mycket, sitter i en slags hög okunnighet om huru det går till vid inspektionerna i hela landet. Genom en öfverinspektör hade han ständigt reda på hvilka folkskoleinspektörer, som voro dugliga och hvilka som icke dugde och kunde då, hvilket han nu icke kan, låta vederbörande förstå, att den eller den inspektören bör ersättas med en annan och den och den bibehållas o. s. v. Som vi veta är det domkapitlen, som tillsätta folkskoleinspektörer. Det fordras naturligtvis Kongl. Maj:ts fastställelse, men till Kongl. Maj:t kommer egentligen blott namn, men om dessa namns egentliga betydelse för inspektionen känner man litet eller intet. Öfverinspektören skulle hvarje år, inom hvarje distrikt, sammankalla alla inspektörer och folkskolelärare och med dem öfverenskomma om sättet huru sjelfva inspektionen borde bedrivas. På detta sätt skulle smäningsom hela inspektionen kunna blifva en lätt börda för de lärare samt för de inspektörer, som voro dugliga, och besvärliga endast för dem af dessa, som hade det motsatta kännetecknet på sig.

Jag tänker icke göra något yrkande. Jag är rädd att yrka bifall till utskottets förslag, emedan det skulle se ut som om jag ansåge den nu varande inspektionen duglig, och jag är rädd att yrka bifall till reservationen, ty den skiljer sig icke mycket från

Andra Kammarens beslut, hvilket helt enkelt är en orimlighet. Jag har blott velat uttala min mening till protokollet då denna fråga intresserat och ännu mycket intresserar mig.

*Ifrågasatta
reformer i
afseende på
folkskole-
inspektionen.*
(Forts.)

Herr Billing: Allra först ber jag att till alla delar få instämman i hvad herr statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet sade och äfven i den tendens, som låg i hvad han yttrade, om den också icke blef alldeles klart formulerad.

Jag begärde ordet för att något vända mig emot hvad de två sista talarne sade, för så vidt det kunde sägas gå i en annan riktning än den af herr statsrådet angifna.

Hvad den siste talaren yttrade angående inrättande af en öfverinspektör skall jag icke inlåta mig på, då denna fråga nu icke föreligger. Men han uttalade såsom sin mening, att man borde söka få en mera verksam och tillfredsställande folkskoleinspektion, och den förste talaren uttalade den önskan, att man måtte få folkskoleinspektörer, som odeladt kunde egna sig åt inspektörsverksamheten. Jag kan icke instämman i någon af dessa önskningsar. Naturligtvis önskar äfven jag, att vi böra få en mera tillfredsställande inspektion än den vi nu hafva. De om och om igen framkommande motionerna i detta syfte hafva uppenbarligen sin grund i en viss missbelåtenhet med det sätt, hvarpå folkskoleinspektionen nu skötes, utan att de ingå i någon undersökning om eller uttala någon förhoppning om, att det nya förslaget skulle vara bättre.

Missbelåtenheten med den nuvarande folkskoleinspektionen härleder sig kanske hos de flesta af talet om inspektörernas reseräkningar. Vidare härleder denna missbelåtenhet sig deraf, att inspektörerna kanske gått något våldsamt tillväga i afseende å de kraf på folkskolans utveckling, som de ställt på församlingarne, och sedan, fastän kanske minst, deri, att åtskilliga folkskoleinspektörer kanhända icke varit så fullt lämpliga för sin befattning, som önskligt hade varit.

En mera tillfredsställande inspektion önskar äfven jag, men deremot önskar jag icke en mera verksam sådan. Det kan ju låta paradox, men jag vill med detta hafva sagt, att lika viss, som jag är derom, att folkskoleinspektionen, i den omfattande form, som den nu har, varit nödvändig dessa decennier då folkskoleväsendet i vårt land skulle ordnas, lika litet kan jag instämman i deras önskan, som vilja hafva denna inspektion så utvidgad, att våra folkskolelärare skola oupphörligt, så att säga, stå under uppsigt af en öfverpedagog, som skulle ega att gripa in i deras undervisning. Icke heller önskar jag, att våra skolråd skola oupphörligen hafva förnyade besök af inspektören, ty hvarje gång han kommer till en församling skall han anse sig vara mer eller mindre skyldig, att göra några nya yrkanden om förändringar. Jag tror verkligen, att våra folkskolor nu kommit i det skick, att man icke behöfver och icke bör inrätta en ännu verksammare inspektion än hittills. Om också inspektionen i åtskilliga hünseenden kunde vara mera till-

*Ifrågasatta
reformer i
afseende på
folkskole-
inspektionen.*
(Forts.)

fredsställande, önskar jag visst icke därför, att man skall inrätta ett nytt statsembete, ett folkskoleinspektörsembete.

Vidare ber jag få säga, att jag alldeles icke anser det vara önskvärd, att få folkskoleinspektörer, som odeladt egna sig åt inspektionen. Jag tror, att på alla lifvets områden ligger det en stor fara uti, att odeladt egna sig åt en och samma verksamhet. Jag minnes mycket väl, hvad en af våra största etiker framhållit såsom den allvarligaste punkten i arbetarefrågan, att så många arbetare tvingas att sysselsätta sig med en enda detalj år efter år, t. ex. att göra hufvudet på en knappål, och han har framhållit det skadliga inflytandet deraf på en människas eget inre psykiska lif. Jag tror därför, att det skulle vara ganska skadligt för dessa inspektörer, att på detta sätt ingenting annat hafva att göra än att resa från skola till skola, granska dessa samma bord och stolar, och göra sina pedagogiska anmärkningar dag efter dag. I korthet vill jag uttrycka min mening så, att jag i hög grad fruktar för, att de blifva inspektionsmaskiner, och sådana blifva i väsentlig mån de människor, som år efter år, dag efter dag, ingenting annat hafva att göra än inspektera folkskolor.

Under sådana förhållanden och då jag har denna uppfattning, och jag således ogillar den princip, som ligger till grund för motioner, att få inspektörer, som odeladt egna sig åt inspektionsverksamheten, tvekar jag icke ett ögonblick, att yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Dickson, Robert: Jag saknar naturligtvis erfarenhet och insigter i folkskoleväsendet och folkskoleinspektionen och skulle därför icke hafva här uppträdt, om jag icke haft äran att vara af kammaren insatt i det tillfälliga utskott, som behandlat de nu ifrågavarande motionerna.

Jag skall ej heller tillåta mig något yttrande i afseende på huru folkskoleinspektionen bör vara ordnad, ty denna fråga har blifvit tillräckligt uttömmande belyst. Jag skall endast be att få rigta en formel anmärkning emot reservationen. Om man, i likhet med reservanterna, anser, att det vore gynnsamt om folkskoleinspektörerna kunde odeladt egna sin tid åt detta kall en viss sammanhängande del af året, måste det medgifvas, att dessa klenst aflönade personer icke kunna åläggas att aflöna vikarier af det arfvode, som är dem anvisadt, utan det är alldeles nödvändigt, att staten i detta fall träder emellan och bereder dem arfvode. Det föreligger således en ökad statsutgift, och det anslag, som är för ändamålet anvisadt, är redan otillräckligt. För min del skulle jag icke vara emot att bevilja ett högre anslag, men någon motion derom föreligger icke nu, och icke heller kan man på grund af den nu föreliggande motionen i klämman göra något uttalande om Riksdagens villighet att vidkännas kostnaderna. Sätter man någonting dylikt i motiveringen, kan det hända, att det strykes af Andra Kammaren, och nämnde kammare har uttryckligen förklarar, att anslaget är tillräckligt stort, så att någon ökning icke kan komma i fråga.

Jag anser det icke vara lämpligt, att Riksdagen besvärar Kongl. Maj:t med en skrifvelse i ett ämne, der Riksdagen icke, såsom sådan betraktad, kan tänkas vara villig att bära de utgifter, som föränledas af denna åtgärd.

Jag anhåller om bifall till utskottets hemställan.

Efter härmed slutad öfverläggning yttrade herr talmannen, att beträffande förevarande utlåtande yrkats, dels att hvad utskottet hemställt skulle bifallas, dels ock, af herr *Pettersson, Carl*, att kammaren, med afslag å utskottets hemställan, ville bifalla den vid utlåtandet fogade reservation.

Sedermera gjordes propositioner jemlikt dessa båda yrkanden, och förklarades propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med öfvervägande ja besvarad.

Ifrågasatta reformer i afseende på folkskoleinspektionen.
(Forts.)

Föredrogs å nyo Första Kammarrens tillfälliga utskotts den 25 och 27 sistlidne april bordlagda utlåtande, n:o 6, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om upphäfvande af kongl. kungörelsen angående vissa åtgärder till förekommande af kolerans utbredning bland rikets invånare den 14 juli 1893.

Om ändring i meddelade bestämmelser om åtgärder mot kolerans utbredning.

Herr statsrådet Gilljam: Jag har först och främst att uttala min tacksamhet till utskottet för det sätt, hvarpå det behandlat denna fråga, hvilken gjort så mycket buller af sig.

Utskottet har börjat med det erkännande, att, vid tiden för den ifrågavarande kungörelsens utfärdande, förhållandena voro sådana, att det var en bjudande pligt för Kongl. Maj:t, att vidtaga kraftiga åtgärder till kolerans afvärande. Sverige har för sin del icke uttryckligen biträdt Dresdenerkonventionens bestämmelser, men det hindrar alldeles icke, att det ligger i Sveriges eget intresse att uti enskilda fall ställa sig till efterrättelse hvad erfarenheten och den medicinska vetenskapen, såväl i andra länder som inom vårt land, bjuda och mana till. Dessa bestämmelser hafva hufvudsakligen gått ut på, att man skulle söka så snabbt som möjligt vinna kännedom om misstänkta eller verkliga kolerafall, och, då giltig anledning att misstänka kolera finnes eller sådan sjukdom uppenbart är för handen, söka genom den sjukens ofördröjligen isolering förekomma, att det bildar sig en kolerahärd, från hvilken en epidemi lätt kan utveckla sig.

För att vinna dessa syftemål äro två medel oundgängligen nödvändiga. Det ena är besigtningssystemet och det andra är befintligheten af sjukhus eller sjukstugor. Från dessa tvänne synpunkter har Kongl. Maj:t betraktat saken, då han på departementschefens förslag godkände den ifrågavarande kungörelsens bestämmelser. Från dessa båda synpunkter anser jag också, att utskottets förslag till ändringar och jemkningar bör betraktas.

*Om ändring
i meddelade
bestämmelser
om åtgärder
mot kolerans
utbredning.*
(Forts.)

Hvad då först angår den ifrågavarande besigtningen, kan den under vanliga förhållanden ordnas på ett, såsom mig synes och såsom utskottet temligen bestämdt antydt, för kommunerna föga kostsamt sätt, men besigtningmän eller besigtningssman måste enligt min tanke när som helst vara att tillgå. I detta afseende skiljer sig min uppfattning antagligen från utskottets, ty jag påstår, att syftmålet icke vinnes, om icke en dylik ständig besigtning kan åvägbringas. Under vanliga förhållanden kan en besigtningssman sitta lugn och stilla, ty han vet, att ingen fara är för tillfället öfverhängande. Men, mine herrar, hvem kan på förhand säga *när* faran kommer? Med våra numera utvecklade kommunikationer finnes det en hög grad af sannolikhet för att koleran inom en jemförelsevis kort tid kan komma äfven till oss. — Jag påminner om den öfverraskning vi alla erforo, då man fick kändedom om att vi hade kolerafall i Umeå, för att icke tala om hvilken öfverraskning världen erfor, då koleraepidemi så våldsamt utbröt i Hamburg för något mer än ett år sedan. Det är icke heller nu såsom förr, att det är långa mellantider mellan kolerans uppträdande i Europa. Vi hafva innevarande vinter haft kolera eller åtminstone misstänkta kolerafall i Belgien, och det talas för närvarande om detsamma från Portugal.

Vidare är, enligt min mening, en sjukstuga ständigt nödvändig. Jag kan dock mycket gerna gå in på utskottets uppfattning, att härför blott erfordras, att församlingen har på förhand bestämt att, om och när behof uppstår, det eller det huset skall stå till förfogande. Men jag vill blott och bart, att, när behofvet uppstår, kommunen också kan säga, att den utan uppskof är i tillfälle att disponera detta hus. För ändamålet behöfves för visso icke någon nybyggnad, om hvilken sak man så ofantligt mycket talat. Tvärtom har det från början varit tänkt, att detta hus under normala förhållanden skulle vara användt för annat ändamål, men då fara uppkommer skulle det vara att tillgå. Det står ingenstädes, hvarken i Kongl. Maj:ts kungörelse eller i de af medicinalstyrelsen utfärdade anvisningar och instruktioner, taladt om att sjukstuga skall nybyggas. Fasthåller man hufvudsyttet, är det ock lätt att besvara den frågan, huruvida en sjukstuga skall vara anordnad för en kommun eller för ett större distrikt. Hufvudsaken är den sjukens snabba isolering. Men deraf följer icke, att icke förhållandena på många trakter kunna vara sådana, att flera kommuner utan minsta skada kunna, der de så sjelfva vilja, lämpligen slå sig tillsammans; de bilda kanske ändå icke ett så stort territorium, som en enda stor kommun kan göra. Men jag tror icke, att i Kongl. Maj:ts kungörelse eller i medicinalstyrelsens anvisningar något bestämdt hinder kan ligga därför. — Kan medicinalstyrelsen bevilja en kommun fullständig befrielse eller anstånd i förevarande fall, synes mig som medicinalstyrelsen också skulle kunna bevilja flere kommuner rätt att slå sig tillsammans. Hufvudsaken är, såsom sagts, att man snabbt och effektivt kan verkställa den isolering, som erfordras. Om i kungörelsen såsom regel står, att i hvarje kommun skall finnas en sjukstuga, så vill jag i detta afseende påminna om

att hälsovårdsstadgan och epidemistadgan likaledes tala om sjukstugor för hvarje särskild kommun. Epidemistadgan föreskrifver till och med, att, när flera farsoter samtidigt på en ort förekomma, hvarje kommun skall anordna de för hvarje slag af sjukdom nödiga sjukvårdsinrättningarna.

Från samma synpunkt af den sjukens skyndsamma isolering betraktar jag utskottets förslag om sättet för tillhandahållande af nödiga utredningspersedlar. Jag har hört nämnas att en församling, der man inom ett par dagar från en närbelägen stad kunde skaffa nödig utredningsmateriel, af medicinalstyrelsen ansetts dermed hafva fullgjort sina åligganden i ifrågavarande afseende. Jag vill icke opponera mig emot medicinalstyrelsen, med hvilken jag i denna fråga känner mig solidarisk, men enligt min tanke är det ännu bättre stäldt, om utredningspersedlar finnas på platsen, om ock af anspråkslösaste art och beskaffenhet. De behöfva icke vara nya, de kunna utgöras af gamla lakan, gamla kuddar och dylikt hufvudsaken är, att det är en genast tillgänglig utredningsmateriel.

Af liknande anledning kan jag icke heller finna det yrkande, som utskottet framställt i sista punkten af sitt utlåtande, vara fullt lämpligt och praktiskt, då utskottet säger att sjukvårdsbetjening, hvartill utbildad sjuksköterska ej må fordras, icke ens eventuellt behöfver utses förr, än Kongl. Maj:t vid kolerafarsotens uppträdande i annat land förklarar sådant nödigt. Det blir mycket svårt för Kongl. Maj:t att förklara, när det ögonblicket är inne, när ögonblicket är inne för hela landet eller blott för en viss del af detsamma.

Jag har nu uttalat min ståndpunkt i frågan och sökt visa huru jag uppfattat densamma, och dermed hvad som synes mig lämpligt att medgifva och hvad som icke synes mig lämpligt att medgifva.

Jag har intet yrkande att göra.

Herr Almén: Frågan om, hvilka åtgärder, som kunna anses vara de lämpligaste för att förekomma kolerans inträngande i landet och för dess bekämpande, om den skulle komma in, är onekligen af så stor betydelse, att den skulle kunna vara förtjent af diskussion. Då Riksdagen emellertid är öfverhopad af göromål och af frågor, som många anse vida viktigare än denna fråga, vore det icke rätt af mig att inlåta mig vidlyftigt derpå; men då jag å ena sidan medverkat till de åtgärder, som föranledt klander, och å andra sidan nyligen en motion framkommit i Andra Kammarerna om dessa föreskrifters upphäfvande, och nu senast förslag framställt om förändring af desamma, må det tillåtas mig att angifva min ståndpunkt i frågan.

På grund af gammal erfarenhet veta vi en hvar, att då koleran kommer till Europa, uppstår en allmän oro, och man frågar sig inom hvarje land, hvarje stad och kommun: »Hvad skola vi göra för att förekomma dessa olyckor? Är allt väl bestämdt? Kunna vi hoppas att utestänga koleran från våra gränser, och om vi icke kunna det, hvad skall ske, om den kommer inom landet?»

Det har ofta frågats mig: hvad har medicinalstyrelsen gjort under dessa förhållanden och särskildt 1892 och 1893? Jag har då svarat, att vid början af 1892 gjorde medicinalstyrelsen stort ingen-

*Om ändring
i meddelade
bestämmelser
om åtgärder
mot kolerans
utbredning.*
(Forts.)

Om ändring
i meddelade
bestämmelser
om åtgärder
mot kolerans
utbredning.

(Forts.)

ting vid dessa saker. De voro ofta föremål för öfverläggning, men styrelsen ansåg, att helsovårdsstadgan af 1874 och epidemistadgan af 1875, hvilka tillkommit hufvudsakligen på grund af vunnen erfarenhet om kolerans natur och beskaffenhet, i hufvudsak voro goda. Något ytterligare på grund af ökad erfarenhet om koleran tilltrorde man sig då icke kunna göra. Skriket blef emellertid allt högljuddare, och klandret kom från olika håll; och slutligen företogo sig en del kommuner att lagstifta på egen hand. De förbjödo fartyg att lossa trälast, förbjödo dem att lossa spanmålslast, äfven då de kommo från hamnar, der ingen kolera fans. Sedermera ville de till och med förbjuda obehindradt återförande af säckar, i hvilka hafre förts till Köpenhamn, trots att det icke fans någon kolera hvarken i Danmark eller Köpenhamn. Man var rädd och ville, att allting skulle desinficieras. Det blef klart, att man icke kunde låta den ena kommunen göra si och den andra så. Det behöfdes någon ordning och reda. Styrelsen förhöll sig emellertid passiv. Kom så befallning från Kongl. Maj:ts till styrelsen att komma in med förslag till skärpta bestämmelser, och då det syntes vara omöjligt att driva igenom föreskrifter om anordnandet af några nya sjukhus eller något verksamt inspektionssystem, fick man tillgripa den gamla utvägen med karantäner, något mildrade i form af observationsanstalter och fördelade utefter våra kuster. Med hänsyn till farans storlek inrättades en särskild karantänsanstalt utanför Stockholm. Så gick det året. De vidtagna åtgärderna förorsakade stora svårigheter, der samfärdseln var lifligare. Så i södra Sverige, hvarför också undantag måste göras för trafiken mellan Danmark och Skåne; allt bevis på omöjligheten att tillfredsställa alla de anspråk, som i detta afseende framkommo. På hösten blef man mildare och återgick till en del relativt beskedliga föreskrifter, men på våren 1893 kom å nyo befallning från Kongl. Maj:t om ytterligare *skärpta* bestämmelser, men med tillägg, att observationsanstalterna skulle bibehållas. Medicinalstyrelsen lydde genast och villigt. Då observationsanstalterna blifvit bestämda att finnas, inskränkte styrelsen sig till att föreslå sådana åtgärder, som blifvit godkända inom hela Europa och som stödde sig på den erfarenhet man nu har om sjukdomens natur och sättet för dess spridning, icke genom varor utan blott genom människor. Medicinalstyrelsen har liksom de myndigheter i andra länder, som handskats med dessa frågor, kommit till fullaste öfvertygelse, att karantäns- och observationsanstalter ingenting äro värda, i det de göra mera ondt än godt. Koleran går förbi eller genom dem, icke på bedrägligt sätt, utan på den grund att mängen person kan hafva kolera, utan att någon vet derom. Han kan transportera koleran till andra platser och sjelf vara eller förblifva fri. Deraf följer huru oändligt svårt det är att stoppa koleran, och, då man icke kan stoppa den vid kusten eller rikets gränser, finnes ingen annan möjlighet än att tänka noga efter hvad som skall göras, då kolerafall yppas inom landet. Så vidt jag vet, är man i Europa ense om, att det finnes intet bättre att göra än att ögonblickligen få fatt i den sjuke, isolera och vårda honom samt desinfektera lokalen m. m.

och på det sättet hindra smittämnets spridande. För att kunna göra detta, då kolera är så lömsk, fordras *besigtning* af alla från kolerasmittad ort kommande personer under kort tid och vidare att åtgärder ögonblickligen kunna vidtagas för den misstänkt sjukens isolering. Detta föreslog medicinalstyrelsen och åberopade sig dervid på gammal erfarenhet och Dresdenerkonferensens beslut i frågan. Kongl. Maj:t gick in derpå, och det syntes mig helt naturligt. Man skulle härvid kunna säga, att karantänssystemet borde vara tillräckligt. Jag sade nyss, att jag icke ansåg det värdt någonting, utan att det gjorde mera ondt än godt. Det kräfver dryga utgifter, som snart äro uppe i $\frac{1}{2}$ million. Det tänker ingen på, då det tages ur allmänna kassan. Man är nöjd, bara kommunerna slippa betala; då tycker man sig komma ifrån det hela för godt pris. Men, säger jag, karantänstanterna göra mycket positivt ondt, ty de invagga folk i den tron, att det är god tid att företaga eljest nödiga åtgärder, ty naturligtvis kommer kolera att först stanna på karantänplatsen någon tid. Hvad säger erfarenheten från alla de länder, der man med bajonetter och skjutvapen drivit tillbaka och skjutit ned folk, som velat bryta karantän? Kolera går fram ändå! Hurudan är erfarenheten hos oss? Vi minnas från förlidet år, att ett fartyg passerade observationsanstalten vid Göteborg med en sjuk person om bord. Ingen anade, ehuru det fans läkare på fartyget, att kolera var för handen. Den sjuke personen fördes till Göteborg samt af annan anledning än kolera till sjukhus, hvarest hon isolerades så fort som möjligt. Och då kolera uppträdde i Umeå, hvilket oändligt letande var det icke efter ursprunget och hvarifrån den kommit! Men ingen lyckades fundera ut detta. Icke ens gissningsvis trodde man sig känna detta! Derfor måste man vara beredd på att kolera kommer in i landet, och om så sker, finnes ingen möjlighet att hindra den annat än genom isolering, och för att denna skall komma i rätt tid, fordras besigtning. Jag tror därför, att de åtgärder, som af medicinalstyrelsen på befallning föreslogos och sedermera sanktionerades, voro tidsenliga och af behovet påkallade. Styrelsen ansåg, att de föreskrifter, som utfärdats 1874 och 1875 voro goda. Då strökos karantänerna på allvar och i stället insattes inspektion af läkare i stad och, vid brist på läkare, af helsovårds- och kommunalnämnd. Vidare finnes deri stadgadt, att så snart kolera utbrutit och farsot uppträdt, skulle den sjuke isoleras och sjukstuga inrättas, innan det blef för sent. Det kan möjligen gå för sig att hindra sjukdomen, om endast en person angripits af densamma, men med 10 eller 50 kolerasjuka är det nära nog omöjligt; då går det icke att döda sjukdomen. De nya föreskrifterna innebära därför ingenting annat än ett förverkligande af hvad som finnes stadgadt i 1874 och 1875 års författningar. Jag tror också, att de senaste föreskrifterna icke skulle hafva framkallat så synnerligt mycket missnöje, om man icke sett dem från två olika synpunkter. Den ena att Kongl. Maj:t skulle hafva öfverskridit sin befogenhet, då han ådrog kommunerna så stora utgifter. Och man har äfven frågat mig, huru jag kunnat vara med om att föreslå något sådant. Jag har svarat, att det var

Om ändring i meddelade bestämmelser om åtgärder mot koleras utbredning.
(Forts.)

*Om ändring
i meddelade
bestämmelser
om åtgärder
mot kolerans
utbredning.
(Forts.)*

en tvistig fråga, hvar Kongl. Maj:ts och Riksdagens rätt slutade eller vidtog, en fråga, som jag icke trodde mig om att kunna lösa. Men sunda förnuftet säger mig, att då grundlagen icke ändrats efter 1874 och 1875 och Kongl. Maj:t då hade rätt att påbjuda hälsovårdsstadga och epidemistadga, som voro oändligt mycket mera ingripande i kommunernas enskilda intressen, än någonsin detta lilla tillägg till en gammal stadga, så begriper jag icke, hvarför icke Kongl. Maj:t 1893 skulle kunna göra ett tillägg till den stadga, han sjelf stiftat och som ingen klandrat. Detta svar har jag gifvit, och den frågande har vanligen tegat, äfven om han icke syntts vara nöjd. Man frågade mig vidare, hvarför icke saken förelagts Riksdagen? Jag frågade tillbaka, om man tror, att koleran väntar på urtima riksdag eller lagtima riksdag, och om man tror, att Kongl. Maj:t skall låta koleran gå fram utan att vidtaga någonting, med full visshet och säkerhet om att, derest intet åtgjorts, få höra ett klander vida högljuddare, än hittills afhörts. Men så är det med alla, som icke haft något att syssla med koleran; de äro så förskräckligt visa, sedan faran är öfver; om koleran icke kommer, anses alla åtgärder onödiga, egnade att kosta penningar och medföra onödiga besvär. Men kommer koleran, då blir det hundra gånger värre, om man icke är beredd på sjukdomen, utan kommer för sent. Det är icke roligt att handskas med dessa kolerafrågor, men man får dragas med dem som med allt annat ondt. De föreskrifter, som nu utfärdats, kunna icke anses öfverdrifvet stränga, snarare för milda, och tillämpningen af desamma har icke kunnat vara beskedligare.

Att det nya systemet med inspektion och isolering duger till något, bevisas af de båda fallen i Umeå och Göteborg. Och man kan hemta samma erfarenhet från andra håll. Huru var det, då inom få dagar många tusen menniskor sjuknade i Hamburg och kanske tio tusen flydde till andra orter. Många af dem hade kolera, men Tyskland hade i ordning sitt system med isolering, ett dyrbart system, som satts i gång på Elbe och andra floder, men ock på ett förvånande sätt hindrade kolerans utbredning. Och huru var det i Lübeck? Dit kom koleran 7 gånger från Hamburg, och alla gångerna lyckades man hejda den. Huru är det med England, som dock står i så stor och liflig samfärdsel med andra länder? Man har aldrig brytt sig om verkliga karantäner och redt sig bra ändå, bättre till och med än i andra länder med sina stränga bestämmelser i detta hänseende. Systemet är godt och kommer utan tvifvel att stå sig.

För min del får jag erkänna, att Första Kammarens utskott sett denna fråga från riktig synpunkt. Det anser, att det behöfs något mera; det har icke inlåtit sig på frågan om karantänsanstalter, men det har ingenting emot dem. Det föreslår emellertid en hop ändringar, som jag för min del icke kan anse särdeles lyckade. Jag går därför öfver till dem och ber att få göra några beskedliga anmärkningar dervid.

I första punkten yttrar utskottet, att resande å landet skall hafva att inställa sig hos besigtningssman. Detta är godt och väl.

Men om ingen anmälan sker om besigtning, så torde besigtningssmannen få föga att göra. Och hvad skulle kunna bli följden af detta förslags godkännande, derest det befans, att verkställigheten af detsamma skulle medföra hinder och obehag för de resande? Jo, att dessa icke brydde sig om att anmäla, att de kommo från kolerasmittad ort, och då blefvo de naturligtvis icke undersökta af besigtningssmannen. Men hvad blefve risken häraf? Jo, att vi finge kolera på den platsen. Skola vi utsätta oss för en sådan risk? Jag tror icke det kan försvaras; taga vi bort detta stadgande, kan gerna allt besigtningstväng, såsom alldeles overksam, få följa med.

Vidare säges i punkten 2, att »landtkommun eger att på *förhand* antaga besigtningssman att vid *behof* tjenstgöra». Ja, nog vet man hvad som i vanliga fall menas med »förhand», men hvad här menas med det, förstår jag icke. Om det menas, att besigtningssmannen skall antagas innan han behöfs, så är det just detta som är befaldt; att han skall tjenstgöra vid behof, är ju klart, ty när skulle han annars tjenstgöra! Jag tror icke, att någon tjenstgör utan att han behöfs. Jag förstår icke meningen med denna ändring.

Vidare säger utskottet, att »efter medicinalstyrelsens pröfning två eller flere närliggande kommuner ega att förena sig om anordnande af gemensam sjukstuga». Så hafva de fått göra länge. Vi hafva till och med varit ändå liberalare; vi hafva icke nöjt oss med två, utan hafva de varit tre eller fyra, som velat slå sig tillsammans om en sådan sjukstuga och derfor anført giltiga skäl, så hafva de fått det. Men, säger man, medicinalstyrelsen har härutinnan öfverskridit sin befogenhet! Då styrelsen eger att begagna sig af rätten att vilkorligt befria kommunerna från anordnande af sjukstuga, förutsatt att kommunerna för anhållan om befrielse anföra giltiga skäl, så eger styrelsen ock medgifva *vilkorlig* befrielse, derest flera kommuner enas om en gemensam sjukstuga.

Vidare säges i hela den långa punkten på sid. 25, som jag icke bryr mig om att uppläsa, att det vore nog, om kommunen till sjukstuga använde något skolhus eller fattighus eller träffade aftal om upplåtelse vid förefallande behof af annan dertill lämplig byggnad. Detta är också redan medgifvet. Att man skall hafva sjukstuga i ordning vid förefallande behof, är tydligt, då ett dröjsmål är ofantligt farligt; därför måste den hållas i beredskap.

I sista punkten säges, »att sjukvårdsbetjening — hvartill utbildad sjuksköterska ej må fordras — icke ens eventuellt behöfver utses förr än Kongl. Maj:t vid kolerafarsotens uppträdande i annat land förklarar sådant nödigt». Hvarför orden »hvartill utbildad sjuksköterska ej må fordras» tillagts, har utskottet förklarat i motiveringen på sid. 25. Uttrycket »vid sjukvård van person» synes utskottet närmast innebära detsamma som »utbildad sjuksköterska». Och vidare anser utskottet det uppenbart orimligt, att ett så stort antal sådana skulle finnas inom landet, och att »föreskriften således helt visst icke i allmänhet så uppfattats och antagligen ej heller med uttrycket så menats». Men om så är, hvarför skall då denna förklaring eller detta tillägg behövas? Är det en klok kommun och den har råd dertill, så anställer den en van sjuksköter-

Om ändring i meddelade bestämmelser om åtgärder mot kolerans utbredning.

(Forts.)

Om ändring
i meddelade
bestämmelser
om åtgärder
mot kolerans
utbredning.
(Forts.)

ska; men ingen har bedt den om det, ty den kan, om den vill, vara nöjd med en annan vid sjukvård van person. Detta förtydligande är således alldeles onödigt.

Min uppfattning är den, att utskottet välvilligt behandlat frågan och erkänt, att något bör göras, men de ändringar utskottet föreslagit äro dels alldeles obeförliga, dels *otydliga* och kunna blifva vådliga, derest koleran skulle komma inom vårt land, ty de innebära då ett förlamande af de åtgärder, som redan äro föreskrifna.

Kostnaderna har jag glömt, men jag vill bara nämna några ord i detta afseende. Man rör sig lätt med siffror; de äro lätta att handskas med och ännu lättare, om man underlåter att kontrollera dem.

Man har funnit, att kostnaderna skulle bestiga sig till bortåt 8 millioner! Finnes någon i kammaren, som inbillar sig, att våra kommuner skulle vara nog enfaldiga att kasta ut 8 millioner på sjukstugor. Nej, de hafva bättre förstånd och veta att bättre handskas med sina penningar. En kommun har löst problemet för 49 kronor, andra kommuner hafva kommit till 100 eller 200 kronor. Rörande större eller mindre epidemisjukstugor hade medicinalstyrelsen framställt förslag och lemnat råd och anvisningar, för den händelse att förslaget af någon kommun beaktades. Men medicinalstyrelsen har icke förbisett svårigheterna för kommunerna att kunna anskaffa dessa hus, hvarför det ej heller var något *påbud* att sådana sjukstugor skulle uppföras. Man bör väl kunna läsa hvad som derom är skrifvet! Dessa råd och anvisningar voro endast ämnade att tjena till ledning, derför utdelades de på kommunernas egen begäran samt på framställning af Konungens befallningshafvande. Jag tror således det icke kan sägas, att medicinalstyrelsen härvidlag handlat i oträngdt mål. Men huru man än handskas med dessa frågor, så blir det klander.

Kommer koleran, blir det väl värre. Under vintern är man lugn och då tycker man, att faran är ingen. Men när en varmare årstid inträder, blir man orolig; och då må man tänka på Hamburg. Der dogo tusentals människor och staden säges hafva förlorat hundra millioner kronor. Och hvarför? Jo, af snålhet! Derför att den underlåtit att skaffa sig vattenledning, oaktadt myndigheternas tränga och tidiga påminnelser. Men nu hafva de byggt en dyrbar vattenledning. De blefvo af med många millioner kronor, men de hafva dock fått en vattenledning och kunna nu se faran an för framtiden med mera lugn.

Men, säger man, icke kan erfarenheten från Hamburg tillämpas på våra fattiga kommuner! Ingen har heller begärt några millioner, men ingen kommun är så fattig, att den icke kan använda ett eller två hundra kronor för sjukstugas anordnande. Det är icke öfverdrifvet högt, och den fattigaste kommun får, om koleran kommer, släppa till tusental i stället för hundratals kronor och detta både för sjukvård och *fattigvård*; ty koleran rycker bort de fattiga föräldrarna och så får kommunen taga hand om barnen. Vill man undvika dessa olyckor, bör man iakttaga de föreskrifter som äro bestämda. De kunna utföras på billigt sätt och i närmaste öfver-

ensstämmelse med 1875 års författning, som varit gällande i 20 år och som icke blifvit klandrad.

Herr Dickson, Robert: Det kan ej vara annat än glädjande att finna, hurusom det förslag, utskottet framställt, är sådant, att det tyckes åtminstone i hufvudsak kunna vinna godkännande från Kongl. Maj:ts och medicinalstyrelsens sida, om också förslaget i vissa delar anses vara dels onödigt, dels otydligt, dels kanske äfventyrligt. Jag skall försöka upptaga de anmärkningar, som blifvit framställda emot förslaget. Till en början ber jag få erinra derom, att mellan kolerans uppträdande tyckes alltid ligga någon tid, och det händer, att den vissa år eller åtminstone vissa delar af året ej hemsöker Europa. För denna åsigt har jag stöd i en af medicinalstyrelsen den 9 sistlidne december i posttidningen införd uppsats, der det heter, bland annat, att erfarenheten gifver vid handen, att denna sjukdom blott periodvis och stundom med många års mellanrum hemsöker Europa. Det synes mig då, som om vi skulle kunna rätta oss efter denna sjukdoms egendomligheter och ordna så, att sjukvården vid behof kan mobiliseras, men ej behöfver vara på krigsfot hela året om. Utskottet har därför fänkt sig, såsom af andra punkten framgår, att landtkommun skall på förhand antaga besigtningssman att vid behof tjenstgöra. Kommunerna böra således alltid hafva bestämt hvem som skall vara besigtningssman, om det skall vara kommunalnämndens ordförande, någon annan ledamot af nämnden eller någon utom densamma stående person. Men denne behöfver ej ständigt vara beredd på att tjenstgöra och mottaga besök förr än Kongl. Maj:ts förklarar, att det är fara för kolera, när t. ex. närliggande land förklarats smittade eller observationsanstalter inrättats. Jag tror, att det är en väsentlig lättnad för kommunerna, om deras besvär inskränkes till att hafva besigtningssman tillgänglig endast då Kongl. Maj:t anser att kolerafara förefinnes, och en sådan man ej behöfver jemt hållas tillstådes under den tid, då, enligt hvad ostridigt är, ingen kolera hemsöker Europa. Samma skäl har också vållat, att utskottet föreslagit, att sjuksköterska ej skall behöfva vara utsedd förrän kolerafara anses föreligga. Det är gifvet, att äfven om hon aflönas lägre för den tid hon ej tjenstgör och högre blott då hon har sjuka att vårda, skall det ställa sig ännu billigare, om kommunen ej behöfver hafva någon sjuksköterska under den tid, då kolerafara ej hotar Europa. Det anmärktes af den föregående talaren, att det skulle vara olämpligt att förklara, att för sjukvården ej erfordrades en utbildad sjuksköterska. Jag tror dock, med den erfarenhet jag fått, att detta förklarande är klokt och välbetänkt. Det utsäger icke annat än hvad medicinalstyrelsen tyckes anse vara rätt, men det skingrar tvifvel, oro och missnöje hos kommunerna, och jag tror därför, att det skall lända till ett lättare genomförande af de föreskrifter, som äro afsedda att gälla. För kommunerna är det också väsentligt billigare, om den resande ålägges inställa sig hos besigtningssmannen, än om denne skall åläggas uppsöka den resande. I stad går det ju lätt an att låta besigtningssmannen färdas omkring och söka upp de resande, men i landt-

*Om ändring
i meddelade
bestämmelser
om åtgärder
mot kolerans
utbredning.*

(Forts.)

*Om ändring
i meddelade
bestämmelser
om åtgärder
mot kolerans
utbredning.
(Forts.)*

kommuner, der det kan vara afstånd på en å två mil, vore det ganska besvärligt och kostsam, om han skulle sätta hästar för åkdonet och företaga sådana resor. För den resande åter är det ej så farligt, om han får göra den färden. Han undslipper derigenom vistelsen i karantän, och om han vill undvika denna resa, kan han stanna qvar i staden och der besigtigas under den tid, som för efterbesigtning anses erforderlig. Risken synes mig icke vara så stor. Författningen stadgar ansvar för resande, som ej anmäler sig hos besigtningssman, och då tycker jag, att det blir detsamma. Vill han ej inställa sig och besigtiga sig, anmäler han sig icke heller. Vill han undergå besigtning, infinder han sig hos besigtningssmannen. Men den, som vill riskera böter och ej besigtigas, lär icke anmäla sig hos besigtningssmannen, antingen denne skall komma till honom eller han till denne. Huru det i verkligheten slår ut med denna besigtning, kan jag belysa med ett exempel. På hösten kommo en dag med fängstransport till Malmö två utländska lösdrivvare, som anhållits i Småland. De hade intet annat legitimationspapper än bevis, att de den och den dagen hade efterbesigtigats i en stad och förstädigats att två följande dagar anmäla sig hos besigtningssmannen. Men det hade de naturligtvis försummat. Jag tror således ej, att det skall bli något mer effektivt skydd, om besigtningssmannen skall på kommunens bekostnad resa omkring och forska efter de resande. —

Det fins få författningar, som gifvit anledning till så mycken tvekan som stadgandet, att i hvarje kommun skall finnas en sjukstuga för vården af kolerajuke. När jag läste författningen, stod jag inför densamma undrande och spörjande. Jag väntade på de anvisningar, som skulle komma. Den första frågan var den: är detta en författning, som gäller för alltid eller endast för den tid koleran går. Den frågan är nu tydligen besvarad så, att författningen gäller för alltid. Och det lär vara nödvändigt. Men när man kommer till de orden, att det skall finnas en sjukstuga i hvar kommun, och läser medicinalstyrelsens anvisningar, huru en sådan skall vara, och vidare föreställer sig, att kronobetjeningen skall komma och syna den och se efter, att den är gjord i öfverensstämmelse med anvisningarna, är det många kommuner, som tänkt, att det kommer att drifva dem till nybyggnad, och därför hafva de fått stöd, när de fingo se, att det kom ut anvisningar, huru sjukstugorna skulle byggas. Detta har hos dem väckt mycket missmod, som gifvit sig uttryck i motionen, och jag tror, att det skulle vara lyckligt att närmare precisera författningens föreskrifter, så att den ej gifver allmänheten anledning till detta missförstånd. I sådant fall tror jag, att de villigare och lättare skulle fullgöra dem, likasom de flesta hafva gjort, naturligtvis ej genom nybyggnad. Jag tror, att utskottet har i sitt förslag upptagit allt hvad som är väsentligt och nödvändigt för isoleringssystemet, men har aflägsnat en del saker, som ej fordras. Och just genom denna begränsning tror utskottet, att det lyckats undanröjda alla de konstitutionella betänkligheter som yttrats. — Jag yrkar därför bifall till utskottets förslag.

Häri instämde herr *Sträle*.

Herr Nyström, Carl: Det synes mig vara i sjelfva verket föga eller intet att anmärka mot utskottets utlåtande, vare sig man betraktar motiveringen eller klämman, utom i en punkt, och den rör frågan om besigtningssmannens uppträdande. Utskottet har ifrågasatt, att de, som skola besigtigas, skola inställa sig hos honom, under det att medicinalstyrelsen har en annan mening. Jag är öfvertygad om, att en sådan bestämmelse, som af utskottet föreslagits, i väsentlig mån minskar bevakningens effektivitet af det skydd, man här behöfver. Skälet är mycket enkelt. Om det är besigtningssmannen, som skall förrätta besigtningen, har åliggandet lagts på en känd person med ansvarighet och embetspligt, och han utträttar det i sådant fall så vidt görligt är. I andra händelser eller enligt utskottets förslag har skyldigheten lagts på patienten, så att säga, och vi ha nyss hört, att han kan vara t. ex. en lösdrifvare med ganska outvecklade ansvarsuppfattning. Och man begär, att en sådan skall inställa sig till besigtning! Deraf blir intet; besigtningen förfaller och faran för kolera kvarstår. Den påminnelse åter, som utskottets ordförande gjorde, att det kan vara lika bra antingen besigtningssmannen reser till patienten eller patienten till honom, besvaras dermed, att besigtningssmannen, som utan tvivel ej behöfver efterforska, hvar föremålet för hans besigtning finnes, ty derom får han meddelande, verkligen inställer sig till den besigtning, som alltså kommer till stånd, äfven om ej den resande sjelf eller föremålet för besigtningen varit nog samvetsgran att underätta besigtningssmannen om sin närvaro, under det att deremot icke mycket torde vinnas genom åtgärden att underrätta den förra om den senares adress, ty, som sagdt, i många fall blir det då ingen besigtning af. Att säga, att den, som ej vill underkasta sig förordningen, har frihet att bli kvar i någon stad, synes mig vara opraktiskt, ty han kan ju hafva sådana göromål, som hindra honom att vara kvar. Huru man tager det, anser jag lika med medicinalstyrelsen, att det är mera praktiskt att föreskrifva, att besigtningssmannen på landet skall uppsöka dem, som skola besigtigas, än tvärtom. Men för öfrigt synes mig utskottet ha rätt. Deremot kan frågas, huruvida icke utskottet bort fästa uppmärksamheten vid en vigtig fråga, som står i samband med dessa försigtighetsmått mot kolera, och det är denna. Koleran går sina egna vägar, och vi veta numera, att dess utbredning är bunden vid vattnet. Deraf följer, att alla delar af landet ingalunda äro i lika mån utsatta för kolerafara. Det är en väsentlig skilnad, om man tänker på en fjellbygd, der man kan vara öfvertygad att kolera ej kommer att uppträda, eller man tänker sig Mälaredalen, Göta elfs område eller trakten omkring Jönköping eller någon af dessa kända koleracentra. der faran är ofantligt stor. Om så är, att faran ej är jemnt fördelad, kan man fråga, om det är riktigt att behandla hela riket på samma sätt och föreskrifva precis samma kostsamma försigtighetsmått för kommuner, hvilka man kan säga ligga utom farans område, som för dem, hvilka ligga på de allra mest hotade punkter dels

Om ändring i meddelade bestämmelser om åtgärder mot koleras utbredning.

(Forts.)

*Om ändring
i meddelade
bestämmelser
om åtgärder
mot kolerans
utbredning.
(Forts.)*

för egen räkning dels såsom centra för vidare spridning. Icke utan skäl har påmint, att det kunde varit mera rationellt, om försigtighetsmåttan varit graderade. Jag erkänner, att en sådan gradering är ytterst svår att göra, och jag har ej något yrkande eller klander att framställa. Men litet hvar skall finna, att denna anmärkning är välgrundad. Den senare tidens erfarenhet har bekräftat detta att faran är så ytterst olika på olika trakter; och utan tvifvel är det en uppgift för dem, som skola handhafva lagstiftningen och beskattningen i denna väg att något fästa sig vid detta förhållande. Man skulle ju kunna säga, att, då dessa sjukstugor tillkommit äfven för andra ändamål än för kolera, t. ex. för koppor och difteri m. m. — och jag tillägger för egen del äfven såsom en väsentlig och vigtig resurs i händelse af krig, då en trupp skall hafva stor fördel af att här och der på sin väg finna platser, der sjuke och sårade kunna upptagas — då det således fins andra och vigtiga ändamål för dem än kolera, kan det gå för sig att göra stadgandet så uniformt som det nu är. Men man måste gifva utskottet rätt, att sådant bör ske under andra former än trycket af kolerafruktan. Om det är något som ej är färdigt och man kan behöfva göra eftergifter, torde det förtjena uppmärksammas, att eftergifter kunna göras på somliga ställen, men ej på andra, emedan faran för kolera är så olika fördelad.

Det är nu gjorda mycket starka anklagelser mot regeringen och äfven mot medicinalstyrelsen för de kostsamma pålagor, som blifvit en följd af denna kolerafara. Jag kan för min del ej vara med om dessa anklagelser och kan ej finna annat, än att såväl regering som medicinalstyrelse hafva hållit sig inom den magtssfer, som är dem tillförsäkrad af helsovårdsstadgan och epidemistadgan. De medicinska auktoriteterna hade påfordrat, att de försigtighetsmått mot kolerans införande och spridning i landet, som förr varit i bruk, skulle utbytas mot ett nytt system. Regeringen hade väl då för att undgå ett fruktansvärdt ansvar väl ej annat att göra än att antaga det nya systemet och med detta dess konsekvenser, d. v. s. just de anordningar, som här och der väckt så mycket missnöje. Men visserligen kunde man dock i detta sammanhang och särskildt med afseende på några ord, som herr Almén fält, taga sig anledning att påminna om en sak, som är alldeles för litet uppmärksammas både inom Riksdagen och i kommunalstyrelserna, och det är den, att vi i sjelfva verket i vårt land hafva tre och icke två beskattningsformer. Vi ha ej blott de, som finnas beskrifna i 57 § regeringsformen angående statens beskattning, omgärdad med alla möjliga försigtighetsmått, eller kommunernas beskattning, som har sin grund i kommunallagarne, utan derutöfver den väldiga och mångskiftande beskattning, som är en följd af kongl. förordningar, ordningsföreskrifter, polisstadganden m. m. Man invänder, förstås, att detta ej är någon skatt. Naturligtvis är det eu skatt, eftersom den verkar såsom en skatt, tvingar den ene och andre att betala ut penningar, och den skiljer sig blott derigenom, att den är i hög grad okontrollerad och går till belopp, som sammanlagda understundom äro mångdubbelt större än utlagorna till stat och

kommun samt att den drabbar ojemnt, vanligen klassvis. Det är tydligt, att den i de flesta fall utgår i form af prestanda, såsom t. ex. åläggande att göra den och den ändringen i en fastighet eller något sådant, och dervedlag variera föremålen från sådana solida saker som stenhus ända ned till så rörliga som velocipeder, hvilka nyligen fått sin lilla släng af den der beskattningslefven. Detta klandrar jag ej, men anför det blott såsom exempel. Den kan dock äfven utgå i penningar, t. ex. för de många intyg och besigtningar, som numera åläggas en. Beloppen äro oberäkneliga. Jag vet ej något mera storartadt exempel än gaturenhållningen i Stockholm, som utan någon slags skattebeläggning endast genom på hvarandra följande ordningsföreskrifter har stigit upp till ett kapitalvärde, som vida öfvergår 10 millioner. Och helt nyligen för några år sedan medförde ett enkelt penndrag från polismyndigheten föreskrifvande, att snön skulle bortföras strax efter sedan den fallit i stället för förut, då föret icke *fick* uppbrytas förr än »i maj mot våren», en kostnad af ett par millioners kapitalvärde till det minsta räknad. Man ser här af, hvart sådant kan föra, och dylika pålagor verka naturligtvis såsom en skatt. Man ser, huru viktigt detta beskattningsväsen är — ty jag envisas fortfarande att kalla det beskattningsväsen — och jag hemställer, om det är nog uppmärksamadt. Är det icke underligt, att man omgifver statens beskattning med alla möjliga försigtighetsmått och likaså den kommunala, men beskattningen på grund af förordningar, ordningsföreskrifter och polisbud är fullkomligt obegränsad, och den kan hafva ytterst betänkliga påföljder. Ofta är den så illa inrättad, att den verkar retroaktivt, och den kan dessutom hopa sig från flera håll öfver samma man med den följd, att han, som börjat sin affär och bedömt sin ställning utan att beräkna sådana tillkommande pålagor, kan bli fullständigt ruinerad. Jag anser det viktigt och riktigt att offlätligt påminna om denna sak, som jag tror är förbisedd. Jag förstår väl, att ett ordnad samhällsskick är omöjligt utan ordningsföreskrifter och dylika påbud samt att sådana i många fall måste medföra kostnader. Men det vill jag säga, att då de, som utfärda ordningsföreskrifterna eller påbuden, sålunda fått i sina händer lagd en så ytterst farlig skattepåläggningsmagt, är och bör det blifva för dem en bestämd maning att med yttersta varsamhet utöfva en magt, som så griper in, om ej i de enskilde medborgarnes väl och ve, så åtminstone särdeles djupt i deras fickor. Och jag tror ej, att en sådan anmaning kan vara alldeles öfverflödigt, då man finner sig inför en åtgärd, som visserligen icke i hufvudsak direkt har vänt sig mot medborgarne för att utklämma något prestandum, men som tvingar kommunerna till utgifter på ett för dem oundgängligt sätt och därför har vissa jemförelsepunkter med den slags beskattning, jag nyss talade om.

Herr Törneblad: Jag skulle icke hafva besvärat kammaren med att säga några ord, om jag ej ansett denna fråga hafva en större omfattning, än den i början synes ega. Den siste talaren har ganska riktigt påmint derom, att politi- och ordningsföreskrif-

Om ändring i meddelade bestämmelser om åtgärder mot kolerans utbredning.
(Forts.)

*Om ändring
i meddelade
bestämmelser
om åtgärder
mot kolerans
utbredning.*
(Forts.)

ter kunna hafva en inverkan på de skattdragande, som blir ganska tung. Dessa politi- och ordningsföreskrifter grunda sig väl i allmänhet på den administrativa lagstiftningen. För min del är jag allt för stor vän af Kongl. Maj:ts administrativa lagstiftningsrätt för att icke uppfyllas af farhågor, om jag ser, att allmänheten på något sätt kommer i misstämning i följd af denna rätts utöfning. Den förste talaren, som hade ordet, fäste uppmärksamheten derpå, att nu ifrågavarande förordning, hvilken — det erkänner jag gerna — är framkommen af den högst löfliga omsorgen att söka förhindra kolerans inträde i Sverige, i sjelfva verket grundar sig på helsovårds- och epidemistadgorna af 1874 och 1875, hvilka kanske till sitt syfte äro vida strängare. Ja, det fins måhända ej någon period i vårt lands utveckling på sista tiden, som i så hög grad har visat hvad den administrativa lagstiftningsrätten kan inverka på samhället, som just 1874 års lagstiftning. Det var då byggnadsstadgan för rikets städer såg dagen efter 34 års förberedelser och på ett sådant sätt, att man, oaktadt den komité, som på 1850-talet afgaf sitt förslag, hade grundat detta på helt andra principer än dem, som 1874 blefvo gällande, ej ens ansåg sig böra höra de nya kommunalrepresentationerna, som i 12 år hade verkat. Också blef följderna af denna byggnadsstadga, att städerna kastades in på tomtspekulationens i kommunallagarne visst ej förutsedda bana. Hvad helsovårdsstadgan beträffar, var den till sitt innehåll, till sina bestämmelser ganska sträng, men tillämpningen af densamma skedde, tack vare, antager jag, den allmänna opinionen och särskildt helsovårdsnämnderna, på ett så verksamt sätt, att det mål, till hvilket stadgan syftade, kunde steg för steg vinnas. Under sådana förhållanden synes det mig vara af yttersta vikt, att denna i och för sig så stränga stadga ej får vid något särskildt tillfälle någon utvidgning, som bidrager att å nyo framkalla den förstämning, som vid dess utfärdande på många håll förspordes och hvilken nu börjar gifva vika under intrycket af den utveckling, som de hygieniska anordningarna, klokt handhafda, hafva tagit. Jag tror därför, att det är i hygienens intresse och i det intresse, som både Kongl. Maj:t och medicinalstyrelse velat främja, om man vänder sig till Kongl. Maj:t med en anhållan om att i någon mån förmildra de föreskrifter, som äro utfärdade. Jag vill ej inlåta mig på detaljer i detta afseende, men jag tror, att det lärer till befördran af den hygieniska saken i vårt land, om man kommer från en måhända i vissa fall öfverdrifven, men kanske ej omotiverad farhåga för de kostnader, som kunna bli en följd af något skarpare bestämmelser. Det har visserligen af den ärade chefen för medicinalstyrelsen blifvit sagdt, att kostnaderna torde ställa sig ganska billiga, men jag tror, att våra kommuner och icke minst våra stadskommuner hafva en viss erfarenhet om de hygieniska krafven, som, om ej helt och hållet berättigar, dock kan förklara farhågorna hos allmänheten i detta afseende. Och det är just med afseende härå, såsom jag föreställer mig, i sundhetssystemets rätt förstädda intresse, att det ej blir med ens så utveckladt, att den afsedda verkan kan förringas genom det sätt, hvarpå bestämmelserna blifvit affattade och hvarpå

en måhända något okunnig allmänhet trott, att de skulle tillämpas. En annan sak är också den, huruvida dessa bestämmelser äfven med de eftergifter, som blifvit meddelade, blifva verkligen eller blott på papperet utförda. Det senare spelar ej någon så liten roll, ty ett utförande på papperet af en gifven föreskrift hämnar sig alltid i framtiden och ej minst i fråga om en så vigtig sak som hygien. Jag föreställer mig därför, att det vore alls ej ur vägen, att en skrivelse med anhållan i det nu förevarande afseendet aflättes till regeringen, och då det ej föreligger någon annan än utskottets — ty jag vill ej vara med om Andra Kammarans beslut i ämnet — har jag ej annat att göra än sluta mig till hvad utskottet föreslagit, om också kanske i ett eller annat afseende anmärkningar kunde deremot göras.

Om ändring i meddelade bestämmelser om åtgärder mot kolerans utbredning.
(Forts.)

Herr Casparsson; Den ifrågavarande Kongl. Maj:ts kungörelse af den 14 juli 1893 har af folkhumorn blifvit benämnd »kolera-ukasen», hvilket visar, att folkhumorn icke ansett vårt språks ganska rika ordförråd räcka till för att återgifva innehållet af den ifrågavarande kungörelsen. Jag vill förutskicka den anmärkningen, att jag anser ifrågavarande kungörelse vara välmenande, men man fordrar väl af en kongl. kungörelse någon annan mening än blotta välmeningen. Jag anser densamma tillämplig på stadssamhällen och möjligen på de större landtkommunerna, men att den deremot ålägger de mindre landtkommunerna mycket mera betungande offer, än som för målets vinnande vore nödigt. Fäster man sig vid den 9:de paragrafen af ifrågavarande kungörelse, så innehåller den i sitt 2:dra mom. följande:

»För att person, som lider af sjukdom, som misstänkes vara kolera, må kunna genast afskiljas och erhålla nödig vård, skall inom hvarje kommun finnas lämpligt sjukhus eller sjukstuga med nödig sjukvårdsbetjening och utredning; egande medicinalstyrelsen meddela närmare föreskrifter rörande sjukstugas anordning äfvensom, derest giltiga skäl dertill förekomma, medgifva befrielse från eller anstånd med sjukstugas anordnande.»

Dessa föreskrifter, hvilka af medicinalstyrelsen äro lemnade och hvilka återfinnas på 6:te sidan i utskottsbetänkandet, innehålla, att »sjukstuga borde vara anordnad i ett från andra bebodda lägenheter afskildt hus, som läge fritt och sundt, på fullständigt torr- lagd mark och på lämpligt afstånd från väg, gata eller allmän plats.» Nu är jag fullt öfvertygad om att det finnes många landtkommuner, der dessa förutsättningar icke kunna uppfyllas utan nybyggnad — åtminstone är så förhållandet med den kommun, jag tillhör — och jag är öfvertygad om att förhållandet är lika med ganska många andra kommuner, så att författningen är verkligen icke så mild, som chefen för medicinalstyrelsen här velat göra troligt, förutsatt att den skall tillämpas. Han talade äfven om det missnöje, som författningen har alstrat. Det får jag också konstatera, att inom det län, jag tillhör, har missnöjet verkligen varit allmänt just på grund af den brådskande fart, hvarmed författningen skulle tillämpas. Tror någon, att kommunerna hafva så

*Om ändring
i meddelade
bestämmelser
om åtgärder
mot kolerans
utbredning.
(Forts.)*

beskaffade hus på lager eller att taga på hyllan när som helst? Omöjligt. Och när kommunerna då icke kunde inom den föreskrifna tiden anskaffa dessa, kom kronobetjeningen och förelade vite och sade: »om ni icke inom den och den tiden (jag vill minnas, att den sista tiden var den 15 december) skaffar den föreskrifna sjukstugan, får ni plikta så och så mycket.» Ja, nog anskaffade man då lokaler, och af utredningen i ärendet framgår, att 90 procent af kommunerna ha anskaffat sådana lokaler, men huru beskaffade voro de? I detta fall var kronobetjeningen lyckligtvis lika lätt tillfredsställd som statistiska centralbyrån i fråga om uppgifter till jordbruksstatistiken: den är nöjd blott den får siffror, och kronobetjeningen har varit beskedlig och nöjt sig, om blott den fått veta att lokaler funnits; men skulle sjuka läggas in i dessa lokaler, så tror jag, att man åtminstone mångenstädes skulle få anledning beklaga de sjuka.

Vidare har föreskrifvits, att inom hvarje kommun skola finnas besigtningmän, hvartill skola utses lämpliga personer. Mine herrar, hvar finnas väl lämpliga personer på landet? Man kan väl icke begära att presten, som har så mycket annat att bestyra, också skall blifva besigtningman, eller skolläraren, hvilken har att undervisa barnen. Hvad hafva vi då för några att tillgå? I den kommun, jag tillhör, vill jag minnas att man har tagit en rättare till besigtningman, och på andra ställen har man fått taga en mer eller mindre skrifkunnig bonde. Men att af dessa personer, hvilka sakna all tjenstemannaerfarenhet, begära tjenstemannaansvar, det får jag säga är orimligt och jag tillägger att det är grymt, så att äfven i det afseendet torde man hafva gått mycket längre, än hvad som af behovet påkallats.

Just svårigheten att tillämpa författningen, åtminstone med den skyndsamhet, man nu fordrat, anser jag vara mycket betänklig; ty det finnes ingenting, hvilket så mycket försvagar myndigheternas anseende, som när de utfärda författningar, hvilka icke kunna efterlefas, och denna författning har icke, åtminstone efter dess ordalydelse, kunnat efterlefas. Man har fått lof att söka kringgå den för att undgå laga ansvar, och det är icke bra.

Det stadgas vidare, att det skall anställas en eller flera vid sjukvård vana personer. Men på landet äro vi icke vana att vara sjuka, och huru i all världen skall man då kunna få tag i personer, hvilka äro »vana» vid sjukvård? Det är omöjligt. Jag har i 41 år tillhört en landtkommun, och under dessa 41 år hafva vi blott haft en enda epidemi, om också ganska allvarsam, nemligen koleraepidemien 1857, men när man sökte efter sjuksköterskor, hvilka voro vana vid sjukvård, var det alldeles omöjligt att få tag i sådana. Man måste använda ett par gummor från fattigstugan, hvilka verkligen, det får jag säga, med hjeltmod skötte sitt svåra och magtpåliggande kall. Men snart voro dessa utslitna, den ena dog på kuppen, och sedan var det en ren omöjlighet att få dem ersatta. Det är alltså orimligt att begära af kommunerna, att de skola anskaffa vid sjukvård vana personer, ty det finnes inga sådana. Jag talar alltjemt om de smärre landtkommunerna, icke om stä-

derna och de större landtkommunerna. Jag tror verkligen att i detta fall en revision af kungörelsen är i högsta måtto af behovet påkallad.

Jag vill nu icke beröra den 57 paragrafen i regeringsformen, sedan konstitutionsutskottet har lemnat åtgärden utan anmärkning, ty jag anser då, att det icke skulle löna till något att här upptaga den frågan. Men det får jag säga, vill man att 89 paragrafen i regeringsformen skall kvarstå oförändrad, så tror jag att det är skäl att icke utfärda många sådana här förordningar. Jag har under den långa tid jag tillhört Riksdagen alltid motsatt mig försök från Riksdagens sida att vilja inkräkta på Konungens magt, men vill man inkräkta på Riksdagens magt, kommer jag att lika varmt försvara Riksdagens fri- och rättigheter. När det var fråga om skjutsförordningen hänsköt man till Riksdagen en så obetydlig sak som den, huruvida en skjutskärra skulle vara försedd med fotsack och fjedrar, men i en fråga så vigtig som denna har man vidtagit åtgärder utan att alls rådfråga Riksdagen. Jag önskar just för 89 paragrafens i regeringsformen skull, att några förordningar i den här stilen icke vidare måtte komma att utfärdas.

Jag skulle helst hafva biträdt motionärens förslag, men då jag anser, att det icke har någon utsigt att gå igenom i denna kammare, ansluter jag mig till hvad Första Kammarens tillfälliga utskott har föreslagit och yrkar dertill bifall.

Herr Almén: Att det skulle möta svårigheter att tillämpa de nya föreskrifterna, var ju att vänta, men derutaf följer väl icke, att ingenting bort göras. Man fick hålla till godo med de uppgifter som lemnades. Att föreskrifterna mången gång i verkligheten icke realiserades, borde ej vara ett hinder för deras utfärdande. Den ena myndigheten måste tro på den andras uppgifter, äfven om dessa lemnas af en kommunalnämnd.

Man har sagt, att föreskrifterna kunnat vara lämpliga för städerna och möjligen för de stora, men icke för de små kommunerna. Jag tror, att städerna skola betacka sig för att taga emot kolerasjuka från landsorten. Hittills hafva de fått taga emot nervfeberpatienter från landet, dock icke alltid för att göra landtkommunerna en tjänst dermed, men därför att städerna hafva insett, att om de icke tagit emot de sjuka i sina sjukhus, så skulle de hafva blifvit lemnade i staden utan vård och endast spridt smittan. Mätte våra landtkommuner följa exemplet och derigenom undgå den större faran för koleran!

Jag tror därför, att om man ser saken från den rätta sidan, måste man erkänna, att något bort göras äfven för de mindre kommunernas bästa.

Jag frågar, hvilken kommun kan icke, derest *god* vilja finnes, skaffa en besigtningssman, en sjuksköterska, en koja med 2 rum och kök? Finnes verkligen någon sådan kommun i vårt land, huru skall den då kunna reda sig, om koleran kommer? Det blir då att lita på Guds försyn, och den kan vara bra nog, men Gud vet, om den räcker till härvidlag, derest vi icke sjelfva vilja göra

Om ändring i meddelade bestämmelser om åtgärder mot kolerans utbredning.
(Forts.)

*Om ändring
i meddelade
bestämmelser
om åtgärder
mot kolerans
utbredning.*
(Forts.)

något. Man har sagt, att det skulle vara så svårt att få sjuksköterskor inom vissa kommuner. Det måtte vara mycket lyckliga kommuner, der aldrig några sjukdomar förekomma. I detta fall gäller ju endast att konstatera att en person har ondt i magen, och att uti en kommun få en person som kan göra den diagnosen, torde väl icke möta så stora svårigheter. Jag tror därför, att med litet god vilja kan rätt mycket uträttas på detta område. Kan man icke, medan tid är inne, åstadkomma det som begärts, huru skall man då bära sig åt, om koleran uppträder? Riksdagen får nu fatta sitt beslut, och det är med glädje jag ser att frågan kommit på tal. Vill Riksdagen icke vara med och eller godkänna redan anbefalda och till största delen redan verkställda åtgärder, så rår medicinalstyrelsen ej därför. Hvad som föreslagits är tidsenligt, derom torde väl icke meningarna gerna kunna vara delade.

Sedan öfverläggningen förklarats härmed slutad, biföll kammaren hvad utskottet i det nu föredragna utlåtandet hemställt.

Som Andra Kammarens beslut i frågan således icke blifvit oförändradt antaget, skulle, jemlikt 63 § 3 mom. riksdagsordningen, ärendet till Andra Kammaren återlemnas till förnyad behandling.

*Om ändring
i landstings-
förordningen.*

Föredrogs ånyo lagutskottets den 21 och 24 sistlidne april bordlagda utlåtande n:o 53, i anledning af väckt motion om ändrad lydelse af 1 § i förordningen om landsting den 21 mars 1862.

Herr Annerstedt: Då lagutskottet framställt det förslag till ändring af 1 § af landstingsförordningen, som betänkandet innehåller, har utskottet enligt mitt förmenande ej lemnat någon uppmärksamhet deråt, att en stads utträde ur landstinget, jemte den verkan detta utöfvar i fråga om riksdagsmannaval, har en annan för staden såsom sådan mera genomgripande betydelse, nemligen den förändring i stadens ekonomi, som blifver en följd af dess utträde ur landstinget. Detta utträde kan icke ske utan att åtskilliga stadens inrättningar ordnas på annat sätt än som varit förhållandet dessförinnan, och utträdet förutsätter alltid en öfverenskommelse emellan staden och landstinget. Det måste då från denna sidan sedt vara för staden, och jag förmodar understundom äfven för landstinget, en ingalunda lämplig anordning, att en stad, som utträdt ur landstinget, måhända ganska snart skall åter der vinna inträde för att efter några år återigen gå ut ur landstinget o. s. v. Detta kan, såsom herrarne lätt finna, blifva följden af det stadgande, lagutskottets förslag innehåller. Erfarenheten ådagalägger nemligen, att städernas tillväxt i allmänhet sker periodvis. Efter en följd af år, under hvilka en stad mycket raskt utvecklats sig, följer på grund af sakens natur en period af mera långsamt framåtskridande. Inträffar således, då man ju kan antaga att det alltid

blir under denna period af rask utveckling som staden utträder ur landstinget — att staden vid slutet af en sådan period uppnår en folkmängdsqvot, hvilken utgör $\frac{1}{150}$ -del af landets hela invånareantal, kommer efter detta att följa en tid, då staden långsamt tillväxer. Men då landets befolkning i sin helhet någorlunda jemnt utvecklar sig, kommer det ganska sannolikt en tidpunkt, då befolkningen i staden utgör icke fullt en $\frac{1}{150}$ -del, utan något derunder, och, såsom lagbestämmelsen är affattad af utskottet, skulle staden då åter tillhöra landstinget. Men detta utöfvar icke genast något inflytande på stadens rätt till representant i denna kammare, då den valde representanten detta oaktadt, enligt det redan antagna grundlagsförslaget, skulle sitta sin tid ut. För vinnande af det politiska ändamålet med ifrågavarande lagstiftning, synes det därför icke vara behöfligt att antaga lagen, sådan den af utskottet blifvit föreslagen.

De olägenheter, hvilka äro antydda såsom följder af lagutskottets förslag, äro enligt min åsigt fullständigt undanröjda genom det förslag till lagförändring, om hvilket ett antal reservanter inom utskottet förena sig. De föreslå nemligen, att till det af pluraliteten framlagda förslaget skulle fogas den bestämmelsen, att den stad, som redan utträdt ur landstinget, skall vara berättigad att utgöra eget landstingsområde, så länge antalet af stadens invånare ej minskats under det, som berättigat staden till utträde. Detta synes mig vara rättvist äfven betraktadt från en allmän synpunkt, då den rätt, staden förvärfvat sig på grund deraf att invånareantalet uppnått det i lagen stadgade antal vid stadens utträde, denna rätt synes böra fortfares, så länge stadens invånareantal icke sjunkit under det tal, hvilket bestämde utträdet.

Det af reservanterna förordade förslaget innebär ock enligt min åsigt från en annan sida sedt en rättvisa, då, såsom kammaren har sig bekant, det för närvarande finnes en stad i riket, nemligen Gefle, hvilken redan efter hittills gällande lag blifvit berättigad att utträda ur landstinget, men som skulle åter förenas dermed, i händelse den af utskottet föreslagna lagförändringen skulle blifva Riksdagens beslut och vinna Kongl. Maj:ts fastställelse. Det förefaller efter vanliga grundsatser för lagstiftning vara lämpligt, om man, utan någon olägenhet i öfrigt, kan göra den nu ifrågasatta förändringen på så sätt, att den rätt, hvilken nämnda stadssamhälle redan förvärfvat, icke upphäves, och detta kan ske medelst den af reservanterna föreslagna lydelsen. På grund af hvad sålunda blifvit anfördt yrkar jag bifall till reservanternas förslag, att § 1 uti landstingsförordningen måtte erhålla följande förändrade lydelse:

»I hvarje län skall finnas ett landsting, sammansatt af valda ombud från länets städer och härader eller tingslag; dock att detta stadgande, äfvensom hvad här nedan vidare föreskrifves, icke må ega tillämpning på stad, som har en folkmängd af minst en ett-hundrafemtionedel af rikets hela invånareantal, och att stad, som utträdt ur landsting, ej må med landstinget åter förenas, der ej antalet af stadens invånare minskats under det, som berättigat

*Om ändring
i landstings-
förord-
ningen.
(Forts.)*

Om ändring
i landstings-
förord-
ningen.
(Forts.)

staden till utträde. Landstingsmännen äro i utöfningen af sitt uppdrag icke bundne af valmäns föreskrifter.»

Herr Fröberg: Jag har inom lagutskottet biträdt utskottets föreliggande förslag, och jag ber att med anledning deraf få säga några ord till försvar för detsamma. Såväl lagutskottet som reservanterna äro lika deruti, att enligt bådas förslag landstingslagen icke skall ega tillämpning å stad, hvars invånareantal utgör minst en $\frac{1}{150}$ -del af rikets hela folkmängd, eller med andra ord, att den stad, hvilken uppnått en sådan folkmängd, skall vara berättigad att utträda ur landsting. Men från detta stadgande göra reservanterna det undantag, att den stad, hvilken har utträdt ur landstinget, ändock icke behöfver åter dit inträda, så vida dess folkmängd icke minskats under det invånareantal, som berättigat staden till utträde.

Meningen med den nu föreslagna lagen är, att efter den grundlagsändring, hvilken vid denna riksdag blifvit beslutet, åstadkomma öfverensstämmelse emellan landsting och stad, som ur landsting utträdt, i afseende på rätten att välja ledamot i denna kammare. Men om nu reservanternas förslag skulle antagas, skulle det med lagändringen åsyftade mål ej vinnas, i ty att följden blefve den, att, om folkmängden i den stad, hvilken utträdt ur landsting, icke växer till i samma proportion som rikets öfriga folkmängd, en sådan stad icke desto mindre skulle vara berättigad att utgöra en egen valkrets, blott förminskning icke egt rum under den folkmängdssiffran, på grund hvaraf staden egde utträda ur landstinget. Om detta förhållande kommer att inträffa med flera städer, får man många stadsvalkretsar, som, på grund af ganska olika folkmängds-siffror vid utträdet, får rätt att välja riksdagsman i Första Kam-maren, och hvilka kommuner kunna, oberoende af landsting, få handhafva sina kommunala angelägenheter. Dessutom kan den oegentligheten komma att inträffa, att en stad med större folkmängd än den, som ur landsting utträdt, får lof att stå kvar i landsting, medan deremot en stad med mindre folkmängd, som en gång fått ur landsting utgå, får utgöra en egen valkrets. Detta förhållande anser jag vara så oegentligt, att det icke bör i något fall kunna genom lag stadgas. Jag vill blott nämna ett exempel.

Jag antager, att en stad med 25,008 invånare har vid förra årets slut utträdt ur landstinget. Om detta lagutskottets förslag blifver lag, fordras för närvarande en folkmängd af minst 33,000 invånare för att stad må kunna bilda egen valkrets. Den stad, som sålunda en gång har utträdt, går emellertid icke framåt i folkmängd, utan den håller sig kvar vid en folkmängdssiffran af ungefär 25,008, ökas möjligen med ett eller annat tiotal, men kommer icke på långt när upp till 33,000. Under tiden har en annan stad gjort betydliga steg framåt i folkmängd och nära nog närmat sig detta senare siffertal, men denna senare stad, hvilken ännu icke uppnått den bestämda en $\frac{1}{150}$ -delen af rikets folkmängd, får icke välja egen riksdagsman, hvilken rättighet likväl den andra, den till folkmängd betydligt underlägsnare staden eger.

De skäl, hvilka reservanternas här hafva framhållit till stöd för sitt förslag, nemligen de olägenheter, som skulle vara förenade med att en stad en gång utträder och en tid derefter återinträder i landstinget, finner jag icke vara af en sådan betydelse, att man derför behöfver stadga något undantag. Jag vill fästa uppmärksamheten derpå, att vid en stads utträde ur landstinget är det icke staden, som drabbas af olägenheterna, utan det är staden, som vinner fördelar, medan olägenheterna helt och hållet stanna på landstingets sida. Ty genom stadens utträde ur landstinget blir staden fri från landstingsskatten, bidrag till länets sjukvårdsanstalter m. m. och får derjemte förmånen af ökade inkomster af brännvinsförsäljningsmedlen, under det att stadens nya skyldigheter och onera mer än väl motvägas af de stora förmåner, staden vinner genom sitt utträde. Skall en sådan stad åter inträda i landstinget, får han inga andra olägenheter deraf, än han hade före utträdet, och kommer således alldeles i samma ställning, som hvarje annan stad, som ur landsting ej utgått.

Någon rubbning i de ekonomiska förhållandena mellan staden och landstinget kan jag för öfrigt icke finna. Reservanternas hafva sagt, att det vid utträdet skulle ske en utskiftning mellan landstinget och staden af deras gemensamma anstalter och inrättningar. Är det så, att en sådan skulle komma att ega rum, slipper staden ännu lindrigare ifrån än eljest, men jag tror icke, att en sådan utskiftning någonsin skulle med stöd af lag kunna genomdrivas.

Det är eget, att reservanternas ömma så mycket för den stad, som en gång fått utträda, men hvars folkmängd icke så mycket ökas, utan snarare håller sig vid den siffra, den hade vid utträdet, så att för den det skall vara så svårt att underkasta sig förändringar, men icke för den stad, som utträdt ena året med t. ex. 25,008 invånare, och året derpå har några hundra människor mindre, och sålunda måste återgå till landstinget. Jag frågar för hvilken stad är det väl betänkligast, för den, hvars folkmängd i verkligheten minskas och som på grund deraf måste åter inträda i landstinget, eller för den, hvilken har en folkmängd, som väl ej minskas, utan fortfarande bibehåller minst det invånareantal, som berättigade staden till utträde ur landstinget. Reservanternas förslag kan icke förekomma de af dem framhållna olägenheter, hvilka i alla händelser komma att förefinnas, då en stad i förra fallet måste i landstinget återinträda.

Hvad åter förhållandet med riksdagsmannaval beträffar, blifva olägenheterna icke större för staden än för landet, ty om stadens folkmängd minskas, men riksdagsman redan är utsedd, bibehåller denne sitt mandat under hela den tid, för hvilken han är vald, och enahanda är förhållandet, om någon är vald för ett landsting, hvars folkmängd minskas: så länge den valde riksdagsmannens mandat räcker, sitter han kvar. Således förefinnes i detta afscende ingen skiljaktighet.

Jag hemställer nu, huruvida det kan vara lämpligt att skapa en särskildt undantagslag af den beskaffenhet, hvilken reservanternas här ifrågasätta, och att man skall få flera städer, som äro

Om ändring
i landstings-
förord-
ningen.
(Forts.)

berättigade att välja riksdagsman i Första Kammaren, oakadt de icke ega det invånareantal, som vid tiden för bestämmandet af riksdagsmännens valkretsar dertill erfordras. Mig förefaller en sådan anordning högst olämplig, och då jag icke kan inse det vara någon så stor oegentlighet deruti, att en stad ena gången inträder i och andra gången utträder ur landstinget, hvilket genom antagandet af reservanternas förslag ej heller alldeles kan undvikas, kan jag icke annat än önska bifall till utskottets hemställan. I allt fall tror jag icke, att reservanternas förslag, såsom det här är formuleradt, kan få någon som helst stor betydelse i verkligheten, ty det torde sällan eller aldrig komma att inträffa, att en stad af den storlek, hvarom nu är fråga, icke tillväxer, utan går tillbaka; det vanliga är väl, att städernas folkmängd ökas i långt högre grad än landsortens; men skulle motsatsen någon gång inträffa eller att befolkningen i en sådan stad ej kan proportionsvis i tillväxt följa med den öfriga delen af riket, är det väl icke lämpligt att lagstifta för ett sådant undantagsfall.

Jag anhåller om bifall till utskottets förslag.

Herr Stråle: Jag lemnar å sido, om det vore förenadt med större fördelar eller olägenheter för en stad, som utgått ur landsting, att åter förenas med landsting. Denna omständighet synes mig icke böra inverka på förevarande fråga. För mig är det alldeles klart, att, om, sedan en stad kommit till den folkmängds-siffra, att den valt ledamot i Första Kammaren, folkmängden af en eller annan anledning sjunkit, den valde ledamoten sitter kvar i kammaren, så länge hans mandat räcker. Om, när hans mandat är slut, staden icke eger den enligt lag erforderliga folkmängd, först då upphör stadens rätt att få välja ledamot i Första Kammaren. Detta synes mig vara öfverensstämmande med god ordning. Men det är, efter min åsigt, icke öfverensstämmande med god ordning, att, medan stadens riksdagsman sitter kvar i Första Kammaren, staden, på grund deraf att folkmängden icke utgör en 150-del af rikets hela invånareantal, återgår till landsting, så vida staden vid utträddet haft den folkmängd, ännu gällande lag bestämmer; och sådant desto hellre, som det kan hända, att staden ett eller annat år derefter åter nått den numera erforderliga folkmängden och då skall utträda ur landstinget. Jag yrkar bifall till reservanternas förslag.

Herr Larsson, Liss Olof: För min del yrkar jag bifall till lagutskottets förslag. Och har jag föga att tillägga till hvad herr Fröberg redan yttrat till förman för utskottets förslag. Den näst föregående talaren yttrade, att det borde väl vara så, att, sedan en stad utträdt ur landstinget och valt egen riksdagsman, denne finge sitta kvar under den tid, för hvilken han blifvit vald. Grundlagen innehåller ju bestämmelse härom, och den bestämmelsen lär väl icke ändras genom det lagförslag, som nu föreligger. Lika med herr Fröberg anser jag, att det vore ett högst besynnerligt förhållande att här stå och lagstifta, så att säga, särskildt

för Gefle stad — det är ju den, om hvilken nu talas och hvilken det skulle gälla — ty den svårighet, som man nu vill undvika i fråga om Gefle, är en svårighet, som alltid kommer att uppstå — i fall man nu vill kalla det för svårighet. När landstingsförordningen antogs af Konung och Riksdag, utgjorde 25,000 personer ungefär en etthundrafemtiondedel af landets hela folkmängd. Men befolkningen har sedermera ökats, och i närvarande stund utgör 32 å 33,000 personer en etthundrafemtiondedel af landets folkmängd. I fråga om Gefle, som genom antagande af föreliggande förslag skulle mötas af så stora olägenheter, att ömmande omständigheter just för denna stad gjorde, att reservanternas förslag borde antagas, förhåller det sig så, att vid innevarande års början stadens folkmängd utgjorde endast 25,008 personer, således 8 öfver 25,000. Staden hade då utträdt ur landstinget. Huruvida i närvarande stund stadens invånareantal öfver- eller understiger 25,000, vet jag icke, men äfven om reservanternas förslag skulle blifva antaget, och det längre fram skulle befinnas, att folkmängden något litet minskades, skulle staden få återgå till landstinget. Ty den skulle vara berättigad att bilda eget område endast så länge invånareantalet ej minskades under den siffra, som berättigat staden till utträde. Men, såsom redan förut påpekats, är det väl ändå bra besynnerligt att säga, att därför att Gefle stad vid ett ögonblick råkar hafva icke ens ett tiotal personer öfver de 25,000, skall det få den förmånen att allt framgent ega välja egen riksdagsman till Första Kammaren, för så vidt nemligen dess folkmängd ej minskas, så att den kommer att understiga 25,000, i hvilket fall staden förlorar denna rätt. Andra städer åter, som efter ett eller annat år finge en folkmängd, som vore betydligt större än Gefle stads, men ändå icke uppnådde en etthundrafemtiondedel af rikets folkmängd, städer med t. ex. 31,000 invånare, skulle icke vara berättigade att utträda ur landsting, äfven om reservanternas förslag toges. En stad har t. ex. efter åtskilliga år kommit upp till så stor folkmängdssiffra, att den utgör en etthundrafemtiondedel af hela landets befolkning och får således utträda och välja särskild riksdagsman till Första Kammaren, men året derefter befinnes stadens folkmängd vara något mindre än en etthundrafemtiondedel af rikets folkmängd. Då säger man, att staden har sin riksdagsman, därför att den en gång uppnått den bestämda folkmängdssiffran. Och så skulle man få olika folkmängdssiffror i olika valkretsar. En stad skulle t. ex. få välja riksdagsman när den hade 25,000, en annan när den hade 33,000, åter en annan när den hade 40,000 invånare, och så undan för undan. Men de skulle sitta kvar vid dessa siffror, så vidt folkmängden ej minskades under den, som berättigat till utträde. Ser man på den sista befolkningsstatistiken, synes, att Gefle invånareantal under tiden 1881—1891 ökades med endast 5,384. Men under samma tidrymd ökades Helsingborgs invånareantal med nära 9,000, således högst betydligt mer än Gefles. Skulle folkmängden i Helsingborg äfven hädanefter ökas i samma grad, skulle Helsingborg komma i en märkvärdig ställning gent emot Gefle, och så undan för un-

*Om ändring
i landstings-
förord-
ningen.
(Forts).*

Om ändring
i landstings-
förord-
ningen.
(Forts.)

dan. De städer, som redan hafva utträdt ur landsting, äro icke många: Stockholm, Göteborg, Malmö och Norrköping. I nämnda städer är folkmängdssiffran så hög, att der föreligger nästan icke möjlighet, att den skall kunna komma att falla under en etthundra-femtiondedel, hvadan der icke någonting rubbas. I andra städer åter, hvilka i folkmängd stå närmast Gefle, är folkmängdssiffran så låg, att det kommer att dröja ganska länge, innan den når upp till en etthundrafemtiondedel.

Såsom ock herr Fröberg påpekade, lära väl icke olägenheterna för en stad af att återgå till landsting vara så synnerligen stora. Olägenheterna vid utträdet drabba landsbygden, men det frågar man ju icke så mycket efter. Besvärligheterna för Gefle hafva hittills icke varit större, än att ej annat åtgjorts, än att riksdagsman valts. Beträffande boskildnaden mellan landstinget och staden, lärer, efter hvad jag hört af ledamöter inom Andra Kammaren, hvilka varit utsedda till ledamöter i en komité för verkställande af densamma, nämnda komité ännu icke ens hafva sammanträdt, mycket mindre vidtagit några åtgärder för en sådan boskildnad, så att staden kunde återgå till landstinget utan annan olägenhet än den att få med landstinget dela bränvinsinkomsten, något, som den ej skulle behöfva göra, om det fortfarande finge bilda eget område.

Jag tror, att de svårigheter och olägenheter, hvilka skulle komma att skapas, om reservanternas förslag bifölles, icke blefve mindre, utan tvärt om större än dem, som skulle uppstå genom antagandet af utskottets förslag. Detta stöder sig åtminstone på en bestämd princip, den nemligen, att *göra alla lika*, under det att reservanternas förslag går ut på att skapa en hel mängd olikheter för olika städer, så att den ena staden skulle behöfva en mycket större folkmängd för att få samma förmåner och rättigheter än den andra, hvilket ju icke kan vara rätt. Hvarje lagstiftning är väl sådan, att någon olägenhet kan uppstå för den ena eller andra vid något tillfälle; men när man vill söka åstadkomma jemnhet i tillämpningen af lagbestämmelser, får man icke, såsom reservanterna gjort, ställa till med lagstiftning särskildt med hänsyn till en enda stad, Gefle; andra städer beröras nemligen icke deraf, åtminstone icke på länge.

För min del är jag således obetingadt för utskottets förslag och yrkar bifall till detsamma.

Herr Blomberg: Jag skall tillåta mig att yrka bifall till reservanternas förslag, emedan jag icke, vare sig i lagutskottets framställning eller under den diskussion som nu förts, kunnat finna något som helst tillräckligt skäl vara anfördt för det förslag, som utskottet framlagt, men deremot anser, att detta förslags antagande ovilkorligen måste leda till ganska svåra oegentligheter och, såsom jag strax skall påpeka, medföra vanskligheter i flera afseenden.

Först skall jag be att få nämna något om det, som nu anförts till förmån för utskottets förslag. Det har sagts, att genom detta förslag skulle undvikas det, som reservanternas förslag skulle

medföra, eller att städer med olika folkmängd skulle komma i olika vilkor på ett sätt, som vore för en stad med möjligen större folkmängd ofördelaktigt, då denna icke skulle komma i åtnjutande af rättigheter, som redan tillerkänts och fortfarande skulle få åtnjutas af en stad med mindre folkmängd. Det är sant, men härvid får man, efter hvad jag tror, icke fästa så synnerligen stor vikt. Hufvudsynpunkten måste vara, att staden en gång uppnått det utvecklingsstadium, som berättigat den att utgå ur landsting. I och med det att detta nya kommunala förhållande har inträdt, har staden också fått rätt att bilda egen valkrets för riksdagsmannaval till Första Kammaren. Och jag ber att få fråga: kan någon påstå, att de valkretsar, som finnas för val till Första Kammaren, äro så likartade i afseende å folkmängd, att, på grund deraf att en stad med 25,000 och några hundra invånare erhållit och har en sådan rätt, äfven en annan stad med motsvarande eller möjligen något större folkmängd nödvändigt skulle hafva denna rätt? Landstingsområden kunna ju finnas, som hafva 59,000 invånare och välja en representant till Riksdagens Första Kammare, under det att ett landstingsområde, som har 60,500 invånare, får välja två. Folkmängden har endast relativ betydelse, den kommunala indelningen är hufvudsaken.

Vid lagstiftning måste man gå ut från att man icke onödigtvis skapar olägenheter, och det gör man, om man ställer så till, att man låter kommunala institutioner omdanas, låter nya valkretsar uppkomma, för att några år senare sätta dessa valkretsar tillbaka i förhållanden från hvilka de blifvit skilda, åter föra dem in i kommunala lifsvilkor, som en gång upphört. Staden kan, på grund af de ekonomiska förhållanden, som utträdet ur landstinget för staden skapat, hafva grundlagt inrättningar och inträdt i förpligtelser, vid hvilka staden tör hända aldrig kunnat binda sig, om den icke vetat, att den lefde under förhållanden och vilkor sasom från landstingsområdet skild kommun.

Uppmärksamheten må äfven fästas på en annan sak. Det är icke nog med, att, då staden återvänder till landstingsområdet, staden dermed upphör att vara ett eget område, utan den ingår också med sin folkmängd i det åter enade landstingsområdets folkmängd, och dermed uppstår lätt en verklig orättvisa mot hela det öfriga antalet första kammarevalkretsar. Det kan nemligen hända, att en stad genom sin återförening med landstingsområdet bereder detta rättighet att välja ännu en representant i Första Kammaren, under det att samma stad, som för ett par år sedan valde sin representant, får hafva denna sin representant kvar, hvarigenom detta landstingsområde i hela 7 år kan komma att hafva en representant för mycket till förfång för andra valkretsar.

Slutligen ber jag att få framhålla, att en stads återgång till landsting äfven på flera sätt blir ganska bekymmersam för landstinget: den rubbar den fördelning af landstingsmännen, som består deri, att hälften skall afgå hvarje år, den vållar ändring i styrelsens och nämnders sammansättning o. s. v. Och när skall ifrågasvarande ändring i stadens folkmängd anses konstaterad? Jo, när

Om ändring
i landstings-
förord-
ningen.
(Forts.)

Om ändring
i landstings-
förord-
ningen.
(Forts.)

officiel kännedom erhålles om folkmängdssiffran och uträkning kan göras om hvad en etthundrafemtiondedel innebär. Antag, att kännedomen härom vinnes under så sen tid som den senare hälften af juni månad. Då skulle väl val af landstingsmän kunna i staden företagas, men det är ingalunda lätt för en stad att sålunda blifva inkastad i alldeles oförutsedda förhållanden under en tid på året, då till och med torde förefinnas ganska stora svårigheter att åstadkomma ett beslutmessigt stadsfullmäktigsammanträde. För öfrigt är det ej ens klart, när återinträdet i landstinget bör ske.

Man bör således akta sig för att gifva lagbestämmelser, som måste medföra, att städer komma att gå fram och tillbaka, ur och i landstinget oftare, än nödvändigheten fordrar. — Då reservanternas förslag härutinnan innebär ett verkligt företräde framför nuvarande förhållanden och äfven framför lagutskottets förslag, yrkar jag bifall till reservanternas förslag.

Herr Ölander: Då jag deltagit i reservationen, skall jag be att få yttra några få ord. Till denna kammares traditioner hör att i allmänhet icke åt lagar, som beslutas, gifva retroaktiv verkan. Så skulle emellertid blifva händelsen, om utskottets förslag blefve lag. Jag vet icke säkert, om någon annan stad än Gefle finnes, som står i den kategori, att den skulle komma att lida men af förslaget genom detsamma retroaktiva inflytande, men det kan vara alldeles tillräckligt, att förhållandet är sådant i fråga om Gefle. Det var emellertid icke nämnda omständighet, som bestämde reservanterna att framställa sitt förslag, utan orsaken härtill var, såsom redan antydts, de olägenheter, som äro förenade dermed, att en stad, som redan uppnått den folkmängdssiffran, att den kan utgå ur landstinget, skulle, utan att dess folkmängd i någon mån förminskats, måhända tvärtom förökats, endast på grund af förhållanden, hvilka äro fullkomligt yttre och på hvilka staden icke har minsta inverkan, behöfva åter inträda i landstinget för att kanske året derefter åter utträda derur och sålunda underkastas alla de brytningar, som med dylika förändringar äro förenade. Hvad var det, som egentligen berättigade staden att utgå ur landstinget? Naturligtvis den lifskraft, som staden visat genom att uppnå en folkmängdssiffran så stor, att den motsvarade en etthundrafemtiondedel af rikets folkmängd. Denna lifskraft har väl icke förminskats, därför att folkmängden i riket i öfrigt vuxit, under det att stadens egen folkmängd antingen stått stilla eller äfven den vuxit, fastän icke i fullt samma proportion som rikets hela folkmängd. Denna sak har emellertid blifvit så utredd af de föregående talare, hvilka yttrat sig för reservationen, att jag icke anser mig behöfva vidare orda derom, utan inskränker jag mig till att yrka bifall till reservationen.

Efter härmed slutad öfverläggning gjorde herr talmannen jemlikt derunder förekomna yrkanden propositioner, först på bifall till hvad utskottet i föreliggande utlåtande hemställt samt vidare der-

på att kammaren skulle bifalla det förslag, som innefattades i den af herr Annerstedt med flere vid utlåtandet afgifna reservation; och förklarade herr talmannen sig anse den senare propositionen vara med öfvervägande ja besvarad.

Om ändring i landstingsförordningen.
(Forts.)

Herr *Larsson, Liss Olof*, begärde votering, i anledning hvaraf uppsattes, justerades och anslogs en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller hvad lagutskottet hemställt i sitt utlåtande n:o 53, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, bifalles det förslag, som innefattas i den af herr Annerstedt med flere vid utlåtandet afgifna reservation.

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja—12;

Nej—75.

Herr talmannen tillkännagaf, att anslag före kl. 2 e. m. utfärdats till sammanträdet fortsättande kl. 7 på aftonen.

Vidare meddelade herr talmannen, att efter öfverenskommelse med herr talmannen i Andra Kammaren omröstningar jemlikt 65 § riksdagsordningen komme att anställas vid kamrarnes sammanträden nästa måndag öfver de för sådana omröstningar föreslagna voteringspropositioner, som redan blifvit eller derförinnan blefve af båda kamrarne godkända.

Föredrogs å nyo lagutskottets den 21 och 24 i nästlidne månad bordlagda utlåtande n:o 54, i anledning af väckt motion om vissa tillägg i lagen angående skydd mot yrkesfara den 10 maj 1889.

Om tillägg i lagen ang. skydd mot yrkesfara.

Herr Annerstedt: Jag vill värdsamt föreslå, att kammaren måtte antaga lagutskottets förslag med en liten jemnkning så, att

Om tillägg i lagen ang. skydd mot yrkesfara.
(Forts.)

det skulle heta: »i syfte att bestämmelserna i samma lag må förklaras i tillämpliga delar gälla jemväl för industriel rörelse» etc. Förhållandet är nemligen, att lagen om skydd mot yrkesfara innehåller bland annat den bestämmelse, att om yrkesidkare icke ställer sig till efterrättelse yrkesinspektörens föreskrifter, eger Konungens befallningshafvande rätt att på den tredskandes bekostnad vidtaga de förändringar, som finnas nödiga. Denna bestämmelse är naturligtvis alldeles onödig i fråga om statens inrättningar. Ty i afseende å dessa måste det vara yrkesinspektörens pligt att, om hans föreskrift ej iakttages, anmäla den tjänsteman, som icke följt föreskriften, hos Kongl. Maj:t, som derefter låter vidtaga de åtgärder eller meddelar de föreskrifter, som erfordras för att åvägbringa den förändrade anordning, som finnes nödig.

Vidare innehåller förevarande lag den bestämmelse, att yrkesidkare, som underlåter att ställa sig till efterrättelse gifvet föreliggande eller förbud i afseende å hvad som bör iakttagas för arbetarnes skyddande, skall fällas till böter. Nu är tydligt att, i fall fråga är om en industriell anläggning som drifves af staten, staten är den, som då är yrkesidkaren; men icke bör staten fällas till böter! Deremot bör den tjänsteman, som låtit försummelse i förevarande hänseende komma sig till last, fällas till ansvar enligt 25 kap. strafflagen och dervid dömas, icke af polisdomstol, utan af den domstol, der han svarar för tjänsteförseelser. Allt detta torde visa nödvändigheten af den utaf mig föreslagna förändring, till hvilken jag yrkar bifall.

Öfverläggningen förklarades härmed slutad, hvarefter herr talmannen yttrade, att beträffande förevarande utlåtande endast yrkats, af herr Annerstedt, att utskottets hemställan skulle bifallas med den ändring, att orden: »ega tillämpning jemväl å» utbyttes mot: *i tillämpliga delar gälla jemväl för.*

Härefter gjordes propositioner, först på bifall till utskottets hemställan oförändrad samt vidare på godkännande af nyssnämnda yrkande; och förklarades den senare propositionen vara med ja besvarad.

Om införande af mildare slagtningssätt.

Föredrogs å nyo lagutskottets den 21 och 24 sistlidne april bordlagda utlåtande, n:o 55, i anledning af väckt motion om meddelande af lagbestämmelser i syfte att vid slag af husdjur minsta möjliga lidande måtte tillfogas djuren.

Herr Ölander: Såsom kammaren torde finna, har jag reserverat mig mot föreliggande betänkande, anseende att utskottet bort tillstyrka bifall till motionen. Enligt min uppfattning är nemligen allmänna strafflagens uti dess 18 kap. 16 § gifna bestämmelse i fråga om djurplågeri icke tillfyllestgörande; icke så, att

straffet är för ringa, utan så till vida, att förbrytelsen, sådan den finnes derstädes angifven, icke innefattar allt hvad som uti ifrågasvarande afseende är straffvärdt. Omförmälda paragraf talar endast om den, hvilken vid behandling af egna eller andras kreatur visar uppenbar grymhet. Grymheten skall således vara åsyftad, den skall bestå antingen i någon positiv, för djuret smärftfull åtgärd eller ock deri, att man, i afsigt att tillskynda djuret skada, underlåter att gifva det vatten, föda eller dylikt. Men den grymhet, motionären afser, är säkerligen en annan. Den består, så att säga, i underlåtenhet att vidtaga åtgärd, hvarigenom grymhet kan undvikas, eller försummelse att iakttaga sådana försigtighetsmått, hvarigenom onödiga plågor för djuret kunna förekommas. Denna underlåtenhet kan medföra lika stor smärta för djuret som uppenbar grymhet, men den är icke åtkomlig för nu gällande lag. Jag kan ej på grund af densamma döma den person till ansvar för djurplågeri, hvilken endast underlåter att t. ex. vid slagst begagna slagmask eller bedöfva djuret. En dylik underlåtenhet är dock, äfven den, en grymhet, som icke bör blifva onäpst.

Att döda djur för vår egen nytta, till vår föda eller dylikt, det är en af våra rättigheter, oss anvisad af naturen sjelf, men att dervid plåga djuret onödigtvis, det är ovilkorligen något, som vår känsla och vårt rättsmedvetande förbjuder oss. 1857 års lagutskott, som tillstyrkte bifall till den samma år utkomna kongl. förordningen angående djurplågeri, yttrar i sitt betänkande: »grymhet i behandling af kreatur vittnar om ett rätt och omenskligt sinne, hvaraf, om det lemnas otygladt, de vådligaste utbrott äro att befara. Den sårar den bättre hos människan inneboende känslan och är oförenlig med mildare seder.» Det är verkligen ganska glädjande att se, huru denna känsla af mildhet mot djuren, denna sträfvan att genom lagbestämmelser skydda dem mot onödig grymhet under de senare decennierna allt mer och mer tilltagit. Ännu före 1857 fans icke något stadgande i detta afseende. Visserligen hade redan 1848 en framställning derom gjorts till Rikens Ständer, men denna framställning blef då afslagen på den grund, att man fruktade, såsom man då sade, att behöflig aga skulle kunna förväxlas med grymhet och såsom sådan bestraffas. Dessa betänkligheter hade 1857 hunnit upphöra och 1857 års författning utfärdades, men hvarken denna eller nu gällande lag talar om annat än uppenbar grymhet, förgätande alla de andra, mångfaldiga lidanden, som kunna tillskyndas djuren genom vårdslöshet, okunnighet och liknöjdhet hos deras vårdare. Vi kunna icke höra eller förstå djurens tysta klagan öfver dessa lidanden, men om vi kunde det, skulle vi inse magtlösheten hos den lag, som är afsedd att skydda dem, och hvilken utskottet dock anser så tillfyllestgörande. Vid 1887 års riksdag väcktes i Andra Kammaren en motion, afseende högre straff för djurplågeri. I denna motion skildrar motionären, huru vid slag på landet vanligen tillgår, på följande sätt: »Enligt de vanliga på landsorten förekommande slagmetoder, lida djuren vid slagtandet en qualfull död. Först ledes kreaturet, t. ex. ett fåkreatur, fram till en ofta i de öfriga kreaturens närhet placerad

Om införande af mildare slagtnings-sätt.
(Forts.)

*Om införande
af mildare
slagnings-
sätt.*
(Forts.)

slåda, på hvilken detsamma efter en långsam hobbinding af fötter och ben våldsamt omkullstörtas, hvarpå bindningen ännu hårdare på ett eller annat sätt tillpressas, under det att ett tåg eller något dylikt lägges omkring nosen på djuret, för att så medelst förhindra hvarje läte under dödsqvalen. Ändtligen träder någon (ej sällan en åldrig gumma eller gubbe) fram med knifven, hvarmed till en början ett längre rist göres längs efter undre delen af kreaturets hals. Men derpå följer det gräsligaste af allt, då nemligen det arma kreaturets luft- och matstrupar med handkraft slitras från hvarandra. Sedan denna omenskliga pina tillfogats kreaturet, tages åter till knifven, som då ändtligen riktas mot de inre delarna, och detta allt under det kreaturet eger fullkomlig känsel.» Vi hafva icke rättighet att antaga, att denna skildring är osann eller öfverdrifven, åtminstone för den tid, som den afses. Sju år hafva sedan dess förgått, och jag vill tro, att mycket derunder blifvit annorlunda, tack vare, ingalunda denna lag, ty den är, såsom sagdt, temligen magtlös i detta afseende, men tack vare djurskyddsföreningarnas och djurskyddsvännernas djurskyddsvänliga och, jag får tillstå det, af myndigheterna välvilligt understödda verksamhet. Man kan sålunda antaga, att den här skildrade slagmetoden numera fått gifva vika för ett mildare tillvägagångssätt, och att känslan af skyldighet att vid slag iakttaga, hvad som för undvikande af onödig pina för djuren är nödvändigt, allt mer och mer trängt sig in i det allmänna rättsmedvetandet. Men just då är också tiden inne att lagstifta i öfverensstämmelse dermed. Det är ju en allmän regel, att hvarje lag bör uppbäras af det allmänna rättsmedvetandet, och hvad detta medvetande fordrar, bör icke få strafföst öfverträdas. Det synes mig därför, som om motionären har rätt, då han anser tiden vara inne att undersöka de medel, hvarigenom vid slagt minsta möjliga lidande må tillskyndas djuret, och att derpå byggda lagbestämmelser må af Kongl. Maj:t, naturligtvis i ekonomisk lagstiftningsväg, meddelas, till säkerhet för att dessa medel också blifva behörigen iakttagna.

Det är på denna grund jag yrkar bifall till motionen och afslag å utskottets utlåtande.

Herr Annerstedt: Med anledning af den förre talarens yttrande i ämnet vill jag först fästa uppmärksamheten derpå, att han enligt mitt förmenande icke hade rätt i sitt påstående, att för tillämpningen af det af honom citerade lagrummet om bötesstraff för den, som visar uppenbar grymhet mot djur, skulle erfordras afsigt. Jag tror, att detta hans påstående enklast vederlägges med en hänvisning till tillämpningen af lagen. Hvarje dag, snart sagdt, bötfällas personer därför, att de kört med en häst, som varit behäftad med sår eller selbruten o. s. v., utan att någon afsigt kan visas att skada djuret eller behandla det grymt. Likaledes vill jag i kammarens minne återföra ett utslag, som ganska nyligen omtalades, hvarigenom en person, som under täfning tillfogat sin häst sår, därför blifvit straffad för djurplågeri. Det är ju uppenbart, att den skada, personen i fråga tillfogade djuret, alls icke var föran-

ledd af något uppsåt att skada, utan endast af hans önskan att pådrifva djuret för att vinna å täflingen. Således torde nogå böra ihågkommas. att den lagstiftning, som vi hafva, redan nu kan tilllämpas på alla sådana fall, der uppenbar grymhet eger rum, äfven om den icke försiggår uppsåtligen i afsigt att skada djuret.

Vidare vill jag erinra, att det exempel, som den ärade talaren anförde, enligt hvad af kompetenta personer från olika provinser uppgifvits, är af den beskaffenhet, att någon tvekan icke skulle råda, att nu för tiden derpå skulle tillämpas det stadgande, som redan finnes i 18 kap. strafflagen. Under sådana förhållanden och då efter utskottets uppfattning nämnda lagstadgande är tillräckligt för att med straff och med tillräckligt strängt straff efter nutida uppfattning belägga sådant förfarande vid slagtning, som visar uppenbar grymhet, har utskottet ansett, att någon lagförändring i 18 kap. strafflagen icke kan vara af behovet påkallad. Hvad som kan vara erforderligt för vinnande af det mål, som motionären och den föregående talaren åsyftat, är framför allt att upplysa den allmänna meningen, att det tillvägagående, som efter desse talares uppgifter förekommit, ådagalägger grymhet, och att söka verka för att en sådan uppfattning gör sig gällande i allt vidare kretsar. Då erhålla de den lagtillämpning, de önska, äfven med nu gällande lag. Det förefaller mig ock, att, då äfven den siste ärade talaren vitsordade, att uppfattningen i denna fråga gått framåt under de sista 7 åren, och då det ligger i sakens natur, att utvecklingen fortfarande kommer att gå i den riktning, som motionären önskat, det icke vore skäl att nu söka att i strafflagen införa några nya stadganden, för att befördra det ändamål, han åsyftat. Det torde nemligen vara tvifvelaktigt, om man skulle komma att vinna något dermed att i strafflagen uti den ifrågavarande paragrafen införa ett särskildt nytt stadgande, att den, som vid slagtning af djur visar uppenbar grymhet mot djuret, skall straffas med böter. Genom ett sådant nytt stadgande skulle man uppenbarligen icke vinna något annat, än hvad som kan vinnas redan genom det nu befintliga lagbudet.

Det är också att erinra, att då ifrågavarande lagrum vid 1890 års riksdag erhöå nu gällande förändrade lydelse, så skedde denna lagförändring icke utan en ganska vidlyftig undersökning, föranledd af framställningar från landets djurskyddsföreningar. Från dessa föreningar gjordes framställningar af mångfaldig art i fråga om hvad, som borde inflyta i 18 kap. strafflagen, och det var först efter en ganska vidlyftig undersökning, man kom till det resultatet, att man under nuvarande förhållanden borde stanna vid den straffhöjning i 18 §, som då vidtogs.

På dessa grunder, och då lagutskottet egentligen har att taga i öfvervägande, hvilka ändringar i kriminallagen äro behöfliga, har utskottet icke kunnat komma till annat slut än det, som innehålles i utskottets betänkande. Frågan, huruvida en skrivelse till Kongl. Maj:t kunde vara lämplig i annat afseende, än som berör allmän lag, den frågan var också på tal under lagutskottets öfverläggning, men det visade sig ganska snart, att utskottets ledamöter

Om införande af mildare slagnings-sätt.
(Forts.)

*Om införande
af mildare
slagtnings-
sätt.*
(Forts.)

icke kunde förena sig om en sådan skrifvelse, på den grund, att frågan om hvad som skulle anses tillhöra allmän lag eller den ekonomiska lagstiftningen var föremål för ytterst olika meningar.

Under sådana förhållanden får jag vördsamt tillstyrka bifall till lagutskottets förslag.

Herr Nyström, Carl: Jag skulle hafva räknat det för en heder, om jag fått vara med såsom undertecknare af denna herr Treffenbergs motion. emedan den utan tvifvel uppbäres af ett ädelt syfte och gäller också en ganska stor sak. Ty den gäller ingenting mer och ingenting mindre än att skaffa ur världen en summa af lidande, som bokstafligen är omätbar, om man också blott håller sig till vårt land, och det är icke att förglömma, att kreaturens suckan är också en åklagaremagt, som icke låter skjuta sig å sido. Jag anhåller att dervid få säga, att jag gör detta mitt inlägg i denna fråga med en viss särskild afsigt, då jag ju vid annat tillfälle förfäktat och fortfarande vidhåller den åsigt, att inom andra områden kan tillfogande af lidande vara berättigadt, och kan försvaras, nemligen såsom en sorglig nödvändighet. Men om det lidande, hvarom här talas, gäller till fullo, hvad utskottet sjelf har sagt, att det lätteligen skulle kunna besparas, och då finnes icke någon ursäkt, om man icke gör allt, hvad i människomagt står, för att förekomma ett sådant lidande. Jag vet väl, att det med skäl kan sägas, hvad äfven utskottet sagt, att på öfvertygelsens och på uppfostrans väg kommer man till målet. Ja väl, den vägen leder utan tvifvel till målet, men den leder dit ovanligt långsamt, när motverkan kommer från ingrodda fördomar och vanor, urgamla bruk o. s. v. Jag anhåller att härpå få lemna ett ytterst upplysande exempel. Jag kom på en gård, der jag till och med hade husbondemagt, att vara tillstädes vid ett tillfälle, då en kalf nyss blifvit slagad under just sådana upprörande omständigheter, som herr Ölander anförde, och hvilka förekomma, tror jag, vid $\frac{9}{10}$ -delar af alla slagttillfällen i vårt land, så talrika och utbredda, att det vore fullkomligt omöjligt att tänka sig, att, såsom herr ordföranden i lagutskottet antydt, de, som vid dessa tillfällen förrätta slagten, skulle kunna blifva bötfälda inför domstol. Det tror jag icke, ty tillvägagäendet är den allmänna folkseden, och att domstolar skulle taga sig för att bötfälla i dessa otaliga fall, det är knappast tänkbart. Vid det omnämnda tillfället var det en ung, ingalunda obildad samt framför allt ingalunda brutal eller grym qvinna, som förrättade slagten. Jag frågade henne, om hon, innan hon fortgick med slagten, hade bedöfvat djuret med ett slag öfver hufvudet. Hon svarade så ytterst karakteristiskt: »nej, det skulle vara mig fullkomligt omöjligt att slå ett stackars oskyldigt djur, det vore för uselt». Men att på det nämnda sättet slagta djuret, det gjorde ingenting. Se der är en lång väg att gå för upplysning och uppfostran, för att åstadkomma en annan uppfattning än den nu vanliga, som icke finner något ondt i att sarga ett djur till döds, men som icke kan förmå sig till att slå ett stackars oskyldigt djur,

d. v. s. genom ett slag beröfva det all känsel, allt vidare lidande. Det exempel, jag nu anført, har alltid stått för mig såsom ett bevis för, att man kunde hafva skäl att påskynda utvecklingen af det medvetande, som skulle förekomma en så förskräcklig begrepps-förvirring som den, hvilken yppade sig i det angifna fallet.

Och i sammanhang härmed påpekar jag, att när här är fråga om en författning, få vi icke glömma, hvad som ofta med fullaste skäl upprepas om förnuftiga och i rätt tid stiftade lagars uppfostrande kraft. Det ligger en väldig, välgörande och förädlande kraft i en lag, som uppbares af rättsmedvetandet hos de bildade, och som uppfostrar rättsmedvetandet hos de obildade. Det är ingalunda den minst viktiga sidan hos en förnuftig lags verkan. Jag an-håller att särskildt få fästa uppmärksamheten på detta sista skäl, att lagen skulle hafva en sådan välbehöflig uppfostrande verkan, och att, om det skulle lyckas att införa en annan ordning vid slag-t, så vore det en förmån, som väl kunde motivera, att Första Kam-maren inlade sitt ord för att framkalla en sådan reform, i hvilken ingenting annat finnes, än godt.

Jag ber att få yrka bifall till motionen.

Herr Treffenberg: Eftersom jag är motionär och fått motionen afstyrkt, bör jag kanske för ordningens skull och efter van-ligheten säga några ord.

Jag kan icke neka till, att jag tror, att jag har mig sjelf att tacka för den utgång, frågan fått hos utskottet. Ty antingen måste jag icke hafva varit närvarande, då motionen remitterades, eller, om jag var närvarande, måste jag icke hafva observerat, att den blef remitterad till lagutskottet. Då jag skref motionen, var nog min mening, såsom herrarne ock kunna se af det sätt, hvarpå jag motiverat densamma, att den skulle remitteras till tillfälligt ut-skotts behandling, och då hade måhända utgången blifvit en an-nan. Jag delar nog herr Annerstedts mening, att den rätta plat-sen för bestämmelser i det syfte, motionen afser, är icke strafflagen, utan att det är på den ekonomiska lagstiftningens väg, som sådana bestämmelser böra kunna med god verkan åstadkommas. Det lär väl icke heller kunna vara något tvifvel om, att åtskilligt skulle kunna vinnas genom hvarjehanda reglementariska bestämmelser, afseende särskildt yrkesslag på landet, men framför allt i städerna; så att ansvar blefve ålagdt den, som på annat än i reglementet föreskrifvet sätt dödade djur vid slag.

Föregående talare har redan upptagit den anmärkning, som äfven jag ämnat göra, nemligen att jag fruktar, att skola vi vänta, till dess upplysningen kommit så långt, att man kan vinna något väsentligt blott med densamma, så få vi nog vänta mycket länge. När det gäller att reformera seder, att utrota och hämma oseder, så undrar jag, hvarvt vi skulle komma, om vi icke finge tillgripa lagen. Jag tager såsom exempel nykterhetsfrågan och bränvins-lagstiftningen. Skulle man hafva väntat, tills folket blifvit så upp-lyst, att det låtit bli att supa till öfvermått, utan att vi tillika

*Om införande
af mildare
slagtnings-
sätt.
(Forts.)*

*Om införande
af mildare
slagnings-
sätt.
(Forts.)*

anlitat lagstiftningen för att vinna samma mål, då hade vi säkerligen icke kommit långt.

Jag ber också att få erinra om, hvad som äfven framgår af motionen, att de flesta civiliserade nationer ju redan i denna sak tagit ett försprång för oss. Kan det då vara riktigt, att när motionen nu en gång framkommit, och, såsom här har skett, jag icke af mig sjelf tagit initiativet, utan uppträdt såsom ett slags målsman för nästan alla djurskyddsföreningar i landet, kan det då vara riktigt, att man här i Första Kammaren låter frågan spårlöst gå förbi utan att ens försöka att åstadkomma en humanare behandling af djur vid slagt. Jag tror det icke, och i alla händelser torde vi med ett bifall till reservationen icke riskera mycket. Tron mig, mine herrar, att de, som afgöra frågan i medkammaren, hafva nog i allmänhet tillräckligt starka nerver för att icke synnerligen pinsamt afficieras af det sätt, på hvilket slagten försiggår.

Jag ber att få yrka bifall till motionen.

Herr Annerstedt: Med anledning af den siste talarens yttrande, vill jag endast fästa uppmärksamheten på, att ett bifall till hans motion efter mitt förmenande icke innebär, åtminstone icke tydligt innebär, hvad som han nu sist förklarade vara motionens egentliga mening, utan i motionärens framställning ingår också en begäran, att utskottet skulle taga i öfvervägande, huruvida det af honom åsyftade målet skulle kunna vinnas genom ändring i 18 kap. strafflagen. Detta var också anledningen, hvarför lagutskottet behöll och tog i öfvervägande denna motion. Derför förefaller det mig, att det rätta svaret på motionen denna gången bör vara ett bifall till lagutskottets förslag. Det är alldeles tydligt, att det önskningsmål, som motionären framställt såsom ett af de väsentligaste, det kommer han att vinna, oberoende af utgången i fråga om den nu af honom väckta motionen. Ty det är gifvet, att i samma stund offentliga slagthus införas i landet, kommer i reglementena för dessa ovilkorligen att föreskrifvas, huru till slagt i dessa hus skall förfaras, så att det mål, som af motionären åsyftas, kommer att uppnås.

På grund häraf måste jag, oaktadt den utveckling af motionen, som lemnats af den siste talaren, vidhålla mitt yrkande om bifall till lagutskottets förslag.

Herr Treffenberg: Jag förstär icke, huru herr Annerstedt läst min motion. Jag har uttryckligen, såsom synes i slutet af sid. 12, sagt, att någon tvekan hos mig uppstått, »huruvida ändamålet bäst skulle kunna uppnås, antingen på den Kongl. Maj:ts förbehållna ekonomiska lagstiftningens väg eller i den ordning, som för stiftande af kriminallag är stadgad, genom ett tillägg till 18 kap. 16 § strafflagen»; och jag har tillika antydtt, att hufvudsaken är, att frågan kommer till Kongl. Maj:ts pröfning, då Kongl. Maj:ts nog lär bedöma, hvilket sätt är det bästa. Sälunda har jag ingalunda absolut uttalat mig för, att ett tillägg skulle göras till 18 kap. 16 § strafflagen, och jag trodde, att just därför, att jag icke försökt

formulera något särskildt förslag till ett sådant tillägg, utan inskränkt mig till att föreslå en skrifvelse, hvilket åtminstone i gamla tider varit alldeles tillräckligt för att få en motion hänvisad till ett tillfälligt utskott, så äfven skulle ske med min motion. Det förefaller mig därför, att herr Annerstedt något bör justera sitt påstående, att jag skulle ifrågasatt såsom den enda utvägen, att bestämmelser i ämnet skulle inflyta i strafflagen. Jag har ytterligare förtydligat min mening, då jag i sjelfva klämman endast föreslagit, att Riksdagen skulle aflåta en skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran, att Kongl. Maj:t måtte taga i öfvervägande, om och *till hvilken utsträckning* lagbestämmelser må kunna meddelas etc. Kanske var det ett olyckligt val af ord, detta »lagbestämmelser», som också föranledde, att motionen blef remitterad till lagutskottet. Jag letade efter det rätta ordet, som kunde uttrycka min mening, men så tänkte jag, att hvar och en måste väl veta, att det finnes något, som heter *ekonomisk lag*, hvarför icke blott den omständigheten, att jag begagnat ordet »lagbestämmelser», torde medföra motionens hänvisning till lagutskottet.

Om införande af mildare slagtnings-sätt.
(Forts.)

Efter härmed slutad öfverläggning yttrade herr talmannen, att i afseende på förevarande utlåtande yrkats, dels att hvad utskottet hemställt skulle bifallas, dels ock, af herr *Ölander*, att kammaren skulle afslå utskottets hemställan och bifalla den i ämnet väckta motionen.

Sedermera gjorde herr talmannen propositioner jemlikt dessa yrkanden och förklarade sig finna propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med öfvervägande ja besvarad.

Herr *Treffenberg* begärde votering, i anledning hvaraf uppsattes, justerades och anslogs en omröstningsproposition af följande lydelse:

Den, som bifaller hvad lagutskottet hemställt i sitt utlåtande n:o 55, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, afslår kammaren utskottets hemställan och bifaller den i ämnet väckta motionen.

Vid slutet af den häröfver anställda omröstning befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja—44;

Nej—43.

Om utredning
af den
kommunala
rösträtten.

Föredrogs å nyo Första Kammarens tillfälliga utskotts den 24 och 25 nästlidne april bordlagda utlåtande n:o 4, i anledning af motioner om skrifvelse till Kongl. Maj:t angående utredning rörande den kommunala rösträtten.

Herr Alin: Under kammarens öfverläggning om lagutskottets utlåtande, n:o 11, i anledning af väckta motioner om ändrade bestämmelser i fråga om den kommunala rösträtten på landet, väckte herr Hugo Tamm det förslag, att kammaren skulle besluta att ingå till Kongl. Maj:t med en skrifvelse af den lydelse, att Riksdagen, som ansåge en begränsning af den kommunala rösträtten på landet böra ega rum, anhölle, att Kongl. Maj:t täcktes för nästa Riksdag framlägga förslag till den begränsning af nämnda rösträtt, hvartill den af Kongl. Maj:t beträffande denna fråga anbefalda utredning kan föränleda. Och detta förslag blef, såsom herrarne minnas, af kammaren antaget.

Nu har kammarens tillfälliga utskott n:o 1 hemställt, att Riksdagen i skrifvelse till Kongl. Maj:t skulle anhålla, att »den anbefalda utredningen rörande den kommunala rösträtten om möjligt måtte så bedrifvas, att dess resultat kunna framläggas inför nästkommande Riksdag».

Såvidt jag förstår, måste, för att ett förslag i ämnet skall kunna för nästkommande Riksdag framläggas, utredningen bedrifvas med sådan skyndsamhet, att resultatet af denna utredning kan för Riksdagen nästkommande år framläggas. Således synes det mig, som om en framställning om åtgärder, sådana som det tillfälliga utskottet nu föreslagit, redan ingår i den framställning, kammaren redan beslutit. Det är sant, att kammarens den 3 mars fattade beslut förfallit till följd af att Andra Kammaren, såsom bekant, icke fattat samma beslut, hvadan således någon skrifvelse icke kan aflåtas. Men denna omständighet synes mig så mycket mindre här ega betydelse, som beslutet att aflåta denna skrifvelse i allt fall med fullt tillräcklig tydlighet angifver kammarens önskan i förevarande fall — för den händelse det af vederbörande anses vara nödvändigt eller behöfligt att känna kammarens ståndpunkt i frågan.

Vid sådant förhållande synes det mig icke blott onödigt, utan äfven olämpligt, att kammaren nu beslutar en sådan skrifvelse, som den utskottet här föreslagit, hvadan jag hemställer om afslag å utskottets framställning.

Herr Lothigius: Den föregående talaren har såsom onödigt och olämpligt betecknat aflåtandet af en sådan skrifvelse, som utskottet föreslagit. Skrifvelsen vore onödig därför, att man icke hade någon anledning att betvifla, att den af Kongl. Maj:t anbefalda utredningen skulle, äfven utan någon påstötning från Riksdagens sida, komma att bedrifvas med all möjlig skyndsamhet. Detta tror äfven jag och har anledning antaga, att detsamma är förhållandet jemväl med utskottet, och att således, om icke någon annan omständighet tillika förelegat, att utskottet äfven skulle yttrat sig i samma syfte och förklarar, att skrifvelsen icke vore

behöflig. Men då Första Kammaren den 3 sistlidne mars, vid behandlingen af det af den föregående talaren omnämnda betänkande af lagutskottet, med kännedom om hvad Kongl. Maj:t i sin till denna Riksdag afgifna berättelse om hvad i rikets styrelse sedan sista riksdags sammanträde sig tilldragit, meddelat derom, att Kongl. Maj:t anbefalt en utredning i frågan om begränsning af den kommunala rösträtten på landet, och jemväl med kännedom om hvad hans excellens herr statsministern i detta hänseende vid Andra Kammarens sammanträde den 28 februari detta år i Andra Kam-maren meddelat derom, att, när Kongl. Maj:t anbefalt, att en utredning om den kommunala rösträttsfrågan skulle verkställas, det naturligtvis vore Kongl. Maj:ts afsigt att taga i öfvervägande, huruvida någon begränsning i den kommunala rösträtten borde ske, då, säger jag, Första Kammaren med kännedom härom den 3 sistlidne mars fann nödigt att besluta en skrifvelse till Kongl. Maj:t med anhållan, att arbetet med denna utredning måtte så påskyndas, att icke blott resultatet af utredningen, utan äfven det förslag, hvartill den kunde föranleda, skulle kunna för nästa Riksdag fram-läggas, så har utskottet funnit det vara alldeles klart, att, då frågan nu föreligger i det skiök att, derest kammaren beslutar en sådan skrifvelse, densamma verkligen kommer att aflätas — hvilket icke var fallet med den skrifvelse, om hvilken Första Kammaren den 3 mars för sin del fattade beslut — utskottet icke kunnat annat än tillstyrka, att kammaren måtte biträda Andra Kammarens beslut, derom jag äfven hos herr talmannen får anhålla om proposition.

Om utredning rörande den kommunala rösträtten.
(Forts.)

Sedan öfverläggningen ansetts härmed slutad, gjordes i enlighet med de yrkanden, som derunder framstälts, propositioner, först på bifall till hvad utskottet i det nu föredragna utlåtandet hemställt samt vidare på afslag derå; och förklarades den förra propositionen, som förnyades, vara med öfvervägande ja besvarad.

Vid förnyad föredragning af Första Kammarens tillfälliga utskotts den 24 och 25 i nästlidne månad bordlagda utlåtande n:o 5, i anledning af motion om skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om ändring i § 16 af gällande jagtstadga, biföll kammaren hvad utskottet i nämnda utlåtande hemställt.

Föredrogs å nyo lagutskottets den 25 och 27 sistlidne april bordlagda utlåtande n:o 57, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om utarbetande och fram-läggande af förslag till ändring i visst fall af gällande bestämmelser rörande lossning af in-teckning.

Om ändrade bestämmelser rörande lossning af in-teckning i vissa fall.

Herr Unger: När en jordegare icke vill deltaga i kostnaden för ett vattenafledningsföretag, skall han afsäga sig delaktighet

Om ändrade bestämmelser rörande lossning af in-teckning i vissa fall.
(Forts.)

deri och skall då till delegarne afstå så mycket af sin jord, att hvad han får kvar af den förbättrade jorden motsvarar värdet af hela hans jord i dess vattendränkta skick. Härvid uppkommer nu det spörsmålet, huruvida de in-teckningar, som belasta det hemman, hvarifrån utbrytningen sker, äfven fortfarande belasta den del, som utbrytes, eller om detta jordområde i och med detsamma utbrytningen eger rum blifver befriadt från in-teckningarna. Härom råda olika meningar och äfven olika praxis. En del domare upptaga sådana in-teckningar i sina gravationsbevis, en del icke.

Med anledning häraf hafva nu några motionärer i Andra Kam-maren hemställt, att Riksdagen måtte besluta att i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, att Kongl. Maj:t ville låta utarbета och för Riksdagen framlägga förslag till sådana lagbestämmelser, att derigenom jord af antydd beskaffenhet, som utbrutits från hemman, må kunna frigöras från in-teckning för fordran, vidlädande stam-hemmanet, utan hinder deraf, att in-teckningshandling ej företes i hufvudskrift.

Lagutskottet har emellertid på anförda skäl förklarar sig hålla före, att enligt gällande lag de i motionärernas framställning af-sedda lägenheter, hvilka till följd deraf, att stamhemmanets egare vägrat ingå i vattenafledningsföretaget, utbrutits från stamhemmanet, äro fria från de in-teckningar, som besvara stamhemmanet. I följd häraf har ock utskottet ansett, att motionen icke bör föranleda till någon Riksdagens åtgärd.

Såsom skäl för sin mening, att en sådan utbruten lägenhet verkligen är fri från de in-teckningar, som besvara stamhemmanet, anför utskottet först och främst, att utbrytningen af den jord, som motsvarar förbättringen, kan betraktas såsom ett särskildt slag af *egoutbyte*. Ostridigt är dock, att det icke finnes någon lag, som säger, att utbrytningen skall betraktas såsom ett *egoutbyte*, och den torde icke heller vara något *egoutbyte* i egentlig mening. För min del skulle jag anse önskvärdt, att lagen innehölle ett tydligt stad-gande i detta afseende, ty sådant skulle medföra säkerhet i rätts-förhållandena och göra en eljest behöflig lång procedur onödig, men då det icke finnes en sådan lagbestämmelse, utan utskottet kommit till sin slutsats på grund af ett resonnement, vågar jag ej med utskottet antaga, att denna slutsats är öfverensstämmande med gällande lag.

Såsom ett ytterligare skäl, anmärker utskottet, att in-tecknin-garne i det hemman, hvars egare ej deltagar i vattenaflednings-företaget, äro fastställda i hemmanet, och detta undergår från syn-punkten af in-teckningshafvarnes rätt icke någon förändring genom utbrytningen af den nybildade lägenheten, enär hemmanet sådant oaktadt fortfarande har samma värde som före vattenaflednings-företaget.

Det kan dock vara mycket fråga derom, huruvida icke, just från in-teckningshafvarens synpunkt, stamhemmanet verkligen för-lorar i värde till följd af en sådan utbrytning. Fall torde lätt inträffa, då en större areal, som är vattendränkt, medför större trygghet för in-teckningshafvarne än en liten areal förbättrad jord,

ty förut fans den möjligheten, att den vattendränkta jorden kunde blifva förbättrad genom innehafvarens åtgärder utan att någon utbrytning behöfde ske. Man ser således, att utbrytningen torde kunna inverka på in-teckningshafvarens säkerhet.

Utskottet säger vidare, att in-teckningshafvarne icke hafva någon in-teckningsrätt i den särskilda lägenhet, som af den utbrutna jorden bildats. Det förefaller mig dock vara en saltus, då utskottet sålunda förmenar, att in-teckningshafvarne icke lida någon rättsförlust derigenom, att in-teckningarne i den utbrutna jorden förfalla och att in-teckningsrätten *derför* skulle upphöra. Det är just den saken, som skulle bevisas. Och det är efter att hafva gjort denna saltus, som utskottet kommer till sitt slutresonnement. Det är dock icke alls sagdt, att det in-tecknade hemmanet alltid behåller samma värde eller att in-teckningshafvarens rätt icke kan ökas, ty om hemmanet genom odling och nybyggnad förbättras till sitt värde, kommer detta ju in-teckningshafvaren till godo, då åtgärden vidtagits af jordegaren.

Den omständigheten, att lagutskottet »håller före» att vissa lagstadganden böra förstås och tillämpas på ett af utskottet uppgifvet sätt, torde ej, hvilken auktoritet man än tillmäter utskottet, vara afgörande i alla rättsförhållanden, och ej heller i detta fall.

En del domare, och deribland jag, våga icke, huru gerna vi än skulle vilja det, då någon begär gravationsbevis å en utbruten lägenhet, att utesluta in-teckningar af det slag hvarom här är fråga, och det medför ofta stora svårigheter för dem, som ega utbruten jord, att de sålunda icke kunna få rent gravationsbevis, ty de kunna till följd deraf, hvarken få sälja eller belåna sin jord.

För öfrigt, när upphör enligt utskottets åsigt en in-teckning i stamhemmanet att gälla i den utbrutna lägenheten? Är det, när förbättringsföretaget vunnit laga kraft eller när den särskilda lägenheten blifvit lagfaren?

Jag skulle ansett det mycket önskvärdt, om utskottet velat fästa mer afseende vid motionen, så att man åtminstone kunnat få en lagförklaring till åstadkommande af säkerhet, huru lagen bör handhafvas. Då motionärernas förslag icke är så affattadt, att jag kan förorda detsamma, borde för mig icke återstå annat yrkande än om återremiss, för att utskottet måtte utarbета ett lämpligt skrifvelseförslag, men det låter sig icke göra att nu i Riksdagens elfte timme komma med ett sådant yrkande. Under för handen varande förhållanden har jag *derför* icke något yrkande att framställa, men jag har velat få till protokollet antecknad min mening i detta ämne, hvilken jag vet delas af många både jurister och egare af vattendränkta marker, såväl i denna kammare som i Andra Kammaren.

Herr Annerstedt: Då den siste ärade talaren icke gjort något yrkande, hade det kanske icke varit behöfligt att göra något vidare uttalande i denna fråga, men å andra sidan torde, då frågan är af vigt, några ord böra yttras till bemötande af hvad denne talare anført.

Om ändrade bestämmelser rörande lossning af in-teckning i vissa fall.
(Forts.)

Om ändrade
bestämmelser
rörande loss-
ning af in-
teckning i
vissa fall.
(Forts.)

Det förhåller sig nemligen enligt min uppfattning icke på det sätt, att lagutskottet blott menat eller ansett, att det förhölle sig så som utskottet antagit, utan lagutskottet har, så vidt jag förstår, för riktigheten af sin uppfattning anfört sådana skäl, som vanligen kunna och böra anföras, då det gäller att bevisa den rätta tolkningen af en lagbestämmelse.

Lagutskottet har fäst uppmärksamheten derpå, att 76 § i 1879 års delningslag innehåller bestämmelser, som, om man jemför detta lagrum med den förut gällande lagstiftningen, icke kunna tolkas på annat sätt, än att utbrytningen af den jord, som motsvarar jordförbättringen, är att betrakta såsom åtgärd likartad med ett särskildt slag af egoutbyte, hvarigenom de fränskilda delarne sålunda blifva fristående lägenheter i jordeboken, som icke vidare hafva något att göra med inteckningarna i hemmanet, från hvilket de afskilts. Inteckningarna äro, för att taga ett exempel, fastställda i kronoskattehemmanet Väsby n:o 1 och kunna icke gravera den utbrutna fräselägenheten Charlottenlund, eller hvad denna lägenhet nu må heta. Att den utbrutna lägenheten icke har något att göra med inteckningarna i hemmanet, från hvilket det utbrutits, är enligt utskottets mening icke någon anomali i vår rätt, rätt utan samma förhållande som inträffar vid andra egoutbyten. Det må vid ett egoutbyte frångå hemmanet 10 tunnland och tilläggas detsamma allenast ett tunnland, så måste inteckningshafvaren likväl nöja sig med att hans inteckning graverar i stället för de 10 tunnland allenast detta enda tunnland. Hemmanet undergår härvid icke någon förändring med hänsyn till inteckningshafvarnes rätt; de få hålla sig till hemmanet sådant det blifver efter förrättningens afslutande, men detta har samma värde som hemmanet före utbrytningen.

Af utskottets betänkande framgår, att den äldre lagstiftningen begagnade ordet egoutbyte. Nu heter det visserligen »utbrytning», men dermed kan här icke förstås annat än egoutbyte.

Det kan heller icke förhålla sig annorlunda, om man vill betrakta frågan från synpunkten af vattenafledningsföretaget. Ty om den åsigten vore riktig, att inteckningarna i hemmanet äfven skulle gravera den utbrutna lägenheten, skulle ju den jordegare, som hade ett öfverinteknadtt hemman, icke betala något för vattenafledningsföretaget. Hans inteckning graverade den utbrutna jorden, med hvilken han skulle gälda kostnaderna för vattenafledningsföretaget, och således skulle hans betalningsskyldighet upphävas derigenom att hans hemman vore inteknadtt. Den åsigt, utskottet försvarat, synes därför, från hvilken synpunkt jag betraktar den, vara sådan, att dess giltighet icke borde ifrågasättas. Härmed anser jag mig äfven hafva besvarat den fråga, föregående talare framstälde, nemligen när inteckningen upphör? Upphörandet eger rum just i den stund, när utbrytningen sker. När lägenheten icke längre tillhör hemmanet, är den fri från inteckningarna deruti. Detta är utskottets uppfattning, och jag vill tillägga, att utskottet, då det utgår från en sådan uppfattning, omöjligen kunnat tillstyrka motionen. Ty att döda inteckningarna i den afsöndrade lägenheten, då de icke graverat densamma, torde icke vara någon lämplig utväg.

Jag tillägger, att någon tvekan synes icke behöfva, råda att utslag i högre och högsta instans skulle, derest tvist uppkomme, bekräfta utskottets uppfattning i fråga, då intet uttalande från den instansen kan anföras till stöd för en motsatt åsigt. Det kan då icke heller vara skäl att begära en lagförklaring i denna fråga, då utan en sådan den mening, som af utskottet angifvits såsom den rigtiga, synes framgå af gällande stadganden.

På grund af hvad sålunda blifvit anfördt, vågar jag vördsamt yrka bifall till utskottets förslag.

Efter härmed slutad öfverläggning biföll kammaren utskottets i föreliggande utlåtande gjorda hemställan.

Om ändrade bestämmelser rörande lossning af in-teckning i vissa fall.
(Forts.)

Anmälades och bordlades bevillningsutskottets memorial n:o 28, i anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut i afseende å bevillningsutskottets utlåtande n:o 26 i anledning af återremiss af utskottets betänkande n:o 22, angående vilkoren för tillverkning af bränvin.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades herr *Larsson, Liss Olof*, under tio dagar från och med den 6 samt herr *Fosser* under sex dagar från och med den 7 i denna månad.

Justerades fem protokollsutdrag från detta sammanträde.

Kammaren åtskildes kl. 3,34 e. m.

In fidem
A. von Krusenstjerna.